Масса а мехкашкара пролетараш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО
свет

Советски Союза Коммунистически партен Нохч-ГІалгІай областнойн Грозненски городской комитетий а Нохч-ГІалгІай АССР-а Лакхехьарча Совета а орган

№ 27 (2239) | Ера, 2 апрель 1959 шу. | Мах 20 кеп.

ВАЙ ПЕЧАТА КЕРТТЕРА ДЕКХАРАШ

Советски Союза Коммунистически партен XXI-гІа съезд исторен чу гІоргья дунен тІа чІоагтІа лоархІам бола политически гІулакх а долаш. Вай мохк дегІабара керда ха дІайолаьча — коммунистически общество шерра хьалъе йолаьча вай партеси советски халкъои дерригача халкъашта шерра коммунизманга бода никъ бул.

ССКП XXI-ча съезда исторически соцамаша дог гІоздаьккха деррига советски халкъ хьинаре къахьегаш доал семилеткан доккхий декхараш кхоачащдеча. Мехка цІаккха ца хиннача тайпара айденнад наьха политически уйлеи къахьегамцара безами. Царна къаьгга тешал дерех цаІ да союзнии автономнии республикай Лакхехьара Советаш а къахьегамхой депутатий моттигера Советаш а хоржаш даьча хоржамех йола итогаш. Грузински, Азербайджански, Литовски, Киргизски, Армянски, Эстонски ССР-ий Лакхехьарча Советашка даьча хоржамех центральни хоржамий комиссеша деча, кепатеха арадаьхача хоамаша дувц коммунистийи парте боацарийи блока Іалальмате йоккхача коталонах, вай Даьхен халкъаш Коммунистически партена гонаьха кхотадаларах, ССКП XXI-ча съезде тІаийца Іальмате доккхийча балхий программа толамца кхоачашъе уж кийча хиларах.

Коммунистически общество шерра хьалъе йолаьча хана Іальмате боккха лоархІам болаш ба вай партес бу идеологически болх, коммунистически уйланца къахьегамхой кхетабар, кхебар, дІаяхача замах юхедисаь зулмане гІулакхаш дІадахар, буржуазни идеологеца лоаттабу къовсам. **«Партен идеологически балха юкъе боккха лоархІам болаш хила еза пропаганда, агитаци, печать, кино, радио, телевидени, культурно-просветительни учрежденеш»**, — йоах новкъоста Н. С. Хрущева докладах ССКП XXI-ча съездо яьча резолюце тІа.

Вай печата а радион а хІанз кертера декхараш да — ворхІ шерарча плана политически, экономически, культурни йоккхий заданеши вай мехка хьалхашка этта дог гІоздоаккхаш йола перспективаши берригача къахьегамхошка дІайовзийтар, коммунизм бахьан, халкъа боахам дІахо а лакхбе партес оттадаь гІулакхаш кхоачащдара духьа лоаттабеча къовсаме вай халкъа хьаькъал, говзал, лоІам, инициатива оарцагІа яккхар.

Коммунистически партес массаза а лийрхІад печатахи радиохи наха политически хьехам луш дола, уж вІашагІтохаш а оарцагІа боахаш а дола Іальмате доккха гІулакх. ХІанз а, вай мохк ворхІ шерарча плана Іальмате доккхий декхараш кхоачащде болабеннача хана, Коммунистически партеси цун Центральни Комитетои доккха, сийдола, беккхтокхаме гІулакх лерхІ печатьи радиои, шийденал дола гІончаш, хьинар дола агитатораши пропагандисташи, коллективни организатораши уж хиларах тарра.

Советски печатьи радиои декхарийла я хІара денна шерра, наха къаьгга дика кхетаергйолча тайпара партен XXI-ча съезде новкъоста Н. С. Хрущевс яь доклад, съезда соцамаш, халкъа боахам дэгІабоалабара контрольни цифраш хІара къахьегамхочунга дІайовзийта. Съезда соцамех а материалех а йола пропаганда, социализмангара коммунизманга долхача ханара дола теоретически практически дешаш лоацача хана даь даргдола гІулакх лерхІз йиш яц. Партен XXI-ча съезда соцамаши материалаши наха дІайовзийтар, уж соцамаш кхоачащдеча къовсам лоаттабар — йаьхача хана дола вай прессани радиони кертера декхар да.

Газетий, журналий редакцеша а издательствоша а дукхагІа арахаеза коммунизм хьалъяра теоретически дешаштеи ворхІ шерарча плана практически декхараштеи хетаьйола статьяш, материалаш, книжкаш. ССКП XXI-ча съезда материалаш Іомаярна йолча докладий, лекцей, беседай хьокхаме йола темаш печата тІа яраьхай. Цар цІенхаштта новкъостал дерга газеташта, радиона, журналашта, издательствошта.

ХІанзехьа а белгалдаха йиш йолаш да съезда соцамаштеи материалаштеи пропаганда еш вай газеташа даьха хьалхара толамаш. Дукхача центральни, республикански, краевой, областной, городской газеташ тІа арайоах съезда соцамийи материалийи пропагандана хетаьйола дика а тайп-тайпара а статьяши тематически оагІонаши.

Цхьабакъда, дукхача газеташа, къаьстта «Советская Эстония», «Правда Востока», «Бакински рабочий» яхача газеташа хІанз а тІехьа лертІеи планахи бац из болх; дукха арайоах цар моллагІа кхыйола материалаш, цкъаза къаьгга ворхІ шерара план йовзийташ йоаца, кІезига лоархІам бараши цхьацца долча къаьсттача хІамашта хетаьяраши а йоахаш. КІезига араювлац газеташ тІа семилеткан деррига теоретически практически дешаш цкъара чулаца гІерта статьяш а. ХІанз а вай печата тІа кІезига араьлнай кІоаргга а уйла тІаяхийта а болх баьб аьнна, авторашта редакцеша статьяй идейни а литературни а бозрам лакхбе новкъостал даь аьнна хеталуш, чулоацами формеи йола материалаш.

Съезда соцамехи ворхІ шерарча плана контрольни цифрехи йолча печатни пропагандана юкъе боккха лоархІам болаш я гойтара материалаш. Дика оттаяь фотомонтажаш, сурташ, диаграммаш дика кхетаю наха. Цхьабакъда, газеташ тІеи журналаш тІеи хІанз а кІезига арадоах советски наьха турпала къахьегам къаьгга хьахьокхаш дола сурташ.

Съезда материалаш кІоаргга нахага йовзийтар печато дІадахьа деза ворхІ шерара план практически кхоачашъеш лоаттабу къовсам а бувцаш, городеи юртеи дикагІа болча болхлой — коммунистически къахьегама ударникий опытах чІоагІа пропаганда а еш. Къаьгга дика ювц машиностроителий, металлургий, шахтерий балха яхь «Социалистически Донбасс» яхача газето. Рязански «Приокская правда» яхача газета оагІонаш тІа дулх даккхара декхар дикагІа кхоачащдара хьакьехьа йола опыт вІаши йовзийт юрта боахама къахьегамхоша. «Советская Кубань» яхача газета тІа шерра дувц кулгашца къа ца хьегаш, алхха машинашца болх беш хьажкІаш лелае декхар тІаийцача механизатораша дІадоладаь гІулакх.

Гарга гІертай семилеткан хьалхара бІаьсти. Вай печато хадданза, къаьгга, гІулакхаца хьахьокха еза бІаьстан балхашта еш йола кийчо, ялаташ а кхыйола культураш а дІаювлга дика чакхдаккха новкъостал де деза цо. Цхьабакъда, цхьадолча ялат дІадувча эгтара йоккхагІа йолча районий газеташа («Акмолинская правда», «Красноярский рабочий») хІанз а кІезига дакъа лоац бІаьстанга кийчо еча, цу боккха лоархІам болча гІулакха шоай актив, болхлой а юрта а корреспонденташ оарцагІа баьхабац цар.

Советски наха шоай низ кхоачарду 1959 шерара план толамца кхоачаш а тІехкхоачаш а ярна. Предприятешка, стройкашка, колхозашка, совхозашка кхы а чІоагІагІа яржаш латт дерригача халкъа социалистически яхь. Массанахьа а дегІадоагІа Іальмате дика патриотически гІулакхаш — укх шерара план хапал хьалха кхоачашъе а ворхІ шерара план пхе-ялх шера кхоачашъе а, коммунистически къахьегама бригадийи ударникийи цІи яккха а лоаттаю яхь, рузкъан кхомбе а из лораде а аьнна дерригача халкъо доладаь гІулакх. Халкъа инициатива майрра хьаллацар, керда патриотически гІулакхаш геттара дукхача наьха гІулакхаш хургдолаш доаржадеча новкъостал дар — вай прессан доккха декхар да.

Советски печать айхха а къастаргйоацаш а халкъаца ювзаенна я, халкъо шийн уйлаш а дага латтар а теша а тешаш хойт цунга. Газеташа дІахо а шербе беза шийн нахацара бувзам, шийн активаца—болхлой а юрта а корреспонденташца хІара денна болх бе беза, къахьегамхой письмошкеи предложенешкеи ханнахьа хьажа а царех де доагІа гІулакх чакхдаккха а деза, балха тІехь дола кхоачамбоацараш гучадоаха а дІадоаха эгтара дикагІа дола гІулакхаш шоаш хиларах тарра критика а самокритика а шерагІа йоаржае еза, къаденнача, керда гІулакх дегІадоаладара духьал долча хІамашца, бюрократизманца, вай халкъо дІахьоча, коммунизманга бодача новкъа духьале мел оча дерриганешца къиза къовсам лоаттабе беза цар. Вай газетий декхар да — коммунизма гІулакха чІоагІа мутІахьа а кІоаргга цох тешаш а, чІоагІа Даьхе езаш, пролетарски интернационализмани халкъий доттагІлени уйла йолаш, социализма моастагІий гоама болаш советски нах кхетабари кхебари, къахьегамца а социалистически рузкъанца а коммунистически гІулакхеи коллективизмани уйла йолаш, дІаяхача замах юхедисаь зулмане гІулакхаши буржуазни идеологии ловргйоацаш къахьегамхой кхетабар.

ХІара денна шерагІа а къаьгтагІа а съезда соцамийи материалийи пропаганда йоаржаяр, пропагандистски материалий дикал хадданза лакхъяр, теоретически статьяша, очеркаша, къахьегамхоша деча хаттараш теладча жопаша наьха дог ураоттаргдола а шоаш дийшар кІоартагІа кхетаде цар безам чІоагІбергбола а хІамадар, семилеткан заданеш кхоачашъе дерригача халкъо лоттаю яхь шерагІа ювцар — уж да вай печатагара, радиогара, телевиденагара дІадехараш.

Советски печато, радиос, телевиденес, болхлойи юртарчеи корреспондентех латтача шийн йоккхача коллективаца чІоагІало а лувцаш, сийленца кхоачащдергда Коммунистически партеси цун ленински Центральни Комитетои шоашта хьалхашка оттадаь декхараш.

(19 марта арадаьннача «Правдан» передовая).

Совнархоза промышленносто ханал хьалха кхоачашъяьй квартала план

ССКП XXI-гІча съезда исторически решенеша дегаш айдаь болча Нохч-ГІалгІай совнархоза промышленни предприятешкарча къахьегамхоша еррига продукци хьаяккхарнеи продукцен керттера тайпаш арахецарнеи йола хьалхарча квартала план ханал хьалха кхоачашъяьй.

ХьалххагІе а даьча лоархІамех еррига продукци хьаелга соаххарча цу ханаца нийсдича 12 процент дегІаденад. Цунца дукхагІа дегІаихад промышленноста керттера доакъош, продукци еррал тІа а кхеташ: химически промышленносте гІолла—90 процент, машиностроенен промышленносте—22 процент, мехкдаьтта доахача — 11 процент, энергетически — 17 процент.

Цу тайппара тІехкхоачашъяьй къахьегама овсарле лакхъяра а продукци хьаярга дІабода мах лохбара а задани. Юкъера лаьрхІача цхьан болхлочо шин бетта хьаяь продукци соаххарча цу ханаца нийсйича 5,7 процент дукхагІа хиннай. Продукци хьаярга дІабода мах лохбара чотах 18,2 миллион сом ахча кходаьд.

Хьалха йолх шоай квартальни планаш ханал дикка хьалха кхоачашъяь йола Грозненски химически завод, нефтемаслозавод, транспортни машинаш хьаеш йола завод, мехкдаьтта чакхдоаха Новогрозненски завод, дуккха а кхыйола предприятеш.

Хьалхарча квартала план ханал хьалха кхоачашъяь а яьнна, майна хьалхара социалистически яхь а лаьца, продукци арахецарна, къахьегама овсарле лакхъярна, продукци хьаярга дІабода мах лохбарна апрель беттаи биъ беттаи йола планаш толаме кхоачашъяр духьа къовсам лоаттабеш я совнархоза предприятеш.

ШоллагІча квартала чотах

Грознерча орден лелаеча нефтеперерабатывающи заводо ханал хьалха кхоачашъяьй керттора нефтепродукташ яхара хьалхарча квартала план. БІаьш тоннаш пари, хийи, доагами, дукха электроэнергии кхояьй.

ШоллагІча квартала чотах 270 тонн дика парафин яьккхай парафинови цеха коллективо.

Дика къахьег завода 3-ча цеха стабилизацен участкерча болхлой коллективо а. Ханал хьалха семилеткан укх хьалхарча шерара план кхоачашъе, планал совгІа итташ эзараш тоннаш мехкдаьттан сийрда продукташ яха, лаьрхІад цар.

Шоай дош кхоачащду участкерча технологаша. Мехкдаьттан сийрда продукташ арахецарна йола квартала план 130,8 процент кхоачашъяьй цар, шоллагІча квартала чотах массехк эшелон доагам а деннад. 362 тонн пар. 1719 киловатт электроэнерги, 88.944 кубометр хий кхоаьд нефтепереработчикаша. Мехкдаьттеи цун продукташ йовлгаи планал 45 процент лохденнад.

Продукцен шийн мах лохбарахи цун экономи ярахи 300 эзар сом кходаьд.

ХІанз майна хьалхарча социалистически яхье баьнна къахьегаш ба завода болхлой.

Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республикан 1959 шерарча Паччахьалкхен бюджетах дола ЗАКОН

Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республикан Лакхехьарча Совето соцам бу:

Статья 1. Нохч-ГІалгІай АССР-а Министрий Совето оттаяь Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республикан 1959 шерара Паччахьалкхен бюджет чІоагІйойла НГІАССР-а Лакхехьарча Совета Бюджетни комиссен докладах даьча хувцамашца доходаш 509022 эзар соми расходаш 481389 эзар соми а долаш, доходаш расходел 27633 эзар сом дукхагІа а йолаш.

Статья 2. НГІАССР-а 1959 шерарча Паччахьалкхен бюджета юкъе йохийтийла паччахьалкхени кооперативнии предприятешкара а организацешкара а йоагІа 384171 эзар сом доходаш, царца оборотах йолча налога тІара отчисленеш 241019 эзар соми баьнача пайдан тІара отчисленеш 72176 эзар соми долаш.

Статья 3. НГІАССР-а 1959 шерарча Паччахьалкхен бюджете халкъа боахамга — промышленность, юрта боахам, транспорт, жилищно-коммунальни боахам, халкъа боахама кхыдола доакъаш дегІадоаладарга—дІадахийта оттадолда деррига а 119261 эзар сом.

Статья 4. НГІАССР-а 1959 шерарча Паччахьалкхен бюджете социально - культурни гІулакхашка — деррига юкъара дешар Іомадеча школашка, юкъерча специальни дешара заведенешка, Іилман-тохкама учрежденешка, библиотекашка, культуран цІеношка, клубашка, театрашка, печатага, просвещенен а культуран а кхыча гІулакхашка; больницешка, берий яслешка, унахцІено лелаяра а физически культуран а кхыча учрежденешка; пенсега а пособега а — дІадохийта оттадолда деррига а 336030 эзар сом.

Статья 5. НГІАССР-а Паччахьалкхен бюджете паччахьалкхен аппаратага дІадахийта оттадолда 23147 эзар сом.

Статья 6. Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республикан 1959 шерара республикански бюджет чІоагІйойла доходаш 233.673 эзар соми расходаш 218.503 эзар соми а долаш доходаш расходел 15170 эзар сом дукхагІа а долаш.

Статья 7. НГІАССР-а 1959 шерарча республикански бюджета юкъе хьойла паччахьалкхени кооперативнии предприятешкара а организацешкара а йоагІа 202.398 эзар сом доходаш, царца оборотах йоагІача налога тІара йола 149.300 эзар сом отчисленеши баьнача пайдан тІара йола 30.986 эзар сом отчисленеши а йолаш.

Статья 8. НГІАССР-а 1959 шерарча бюджете халкъа боахамга дІадахийта 62169 эзар сом, социально-культурни гІулакхашка дІадахийта 113.759 эзар сом, паччахьалкхен аппарата органашка дІадахийта 8929 эзар сом оттадолда.

Статья 9. Республикански подчиненен йолча районийи городийи 1959 шерара бюджеташ оттайойла доходаш 307.509 эзар соми расходаш 295.046 эзар соми а долаш, царца:

№№ п. п.	Районийи городийи цІераш	Доходаш эзар сом	Царца республикански бюджетацара дотаци	Расходаш эзар сом
1.	Ачхой-Мартановски	7614	1603	7373
2.	Веденски	8092	4234	8011
3.	Грозненски	8585	—	8419
4.	Гудермесски	14048	—	12464
5.	Каргалински	5965	—	5361
6.	Курчалоевски	5805	2177	5177
7.	Надтеречни	6682	2495	6394
8.	Назрановски	9335	4267	9335
9.	Наурски	9519	—	8864
10.	Ножай-Юртовски	5820	3677	5773
11.	Первомайски	3777	1555	3663
12.	Саясановски	6522	4589	6017
13.	Советски	5392	2298	5260
14.	Сунженски	13575	—	12208
15.	Урус-Мартановски	10574	1988	9972
16.	Шалински	11200	3328	10439
17.	Шелковской	7869	—	7264
18.	Гор. Грозный	155227	—	151812
19.	Гор. Малгобек	11908	—	11240
	деррига а	307509	32161	295046

Статья 10. 1959 шу йисте доалаш бюджете юхедуса, вокх шерага доала ахча 16.000 эзар сом оттадолда, цунца НГІАССР-а республикански бюджете гІолла — 6.456 эзар соми республикански подчиненен районийи городийи бюджеташка гІолла укх боарамехи:

№№ п.п.	Районаши городаши	Сумма эзар сом
1.	Ачхой-Мартановски	369
2.	Веденски	401
3.	Грозненски	421
4.	Гудермесски	498
5.	Каргалински	268
6.	Курчалоевски	259
7.	Надтеречни	320
8.	Назрановски	467
9.	Наурски	443
10.	Ножай-Юртовски	289
11.	Первомайски	183
12.	Саясановски	301
13.	Советски	263
14.	Сунженски	549
15.	Урус-Мартановски	500
16.	Шалински	470
17.	Шелковской	363
18.	Гор. Грозный	2 730
19.	Гор. Малгобек	450

Статья 11. Республикански подчиненен районийи городийи бюджеташта юкъе дохийталда:

а) колхозашкара йоагІача подоходни налога тІара, бахача нахагара йоагІача подоходни налога тІара, юртбоахама налога тІара, саг йоалаянза, маьре баханза болча, цхьаь болча, кІезига дезал болча СССР-а гражданашкара йоагІача налога тІара, машинно-тракторни станцей доходаш тІара, хьун дохода тІара, оборотах йоагІача налога тІара боарамаш:

№№ п. п.	Районаши городаши	Проценташа: колхозашкара йоагІача подоходни налога тІара	бахача нахагара йоагІача подоходни налога тІара	юртбоахамгара йоагІача налога тІара	саг йоалаянза, маьре баханза болча, цхьаь болча, кІезига дезал болча СССР-а нахагара йоагІача налога тІара	МТС-ий дохода тІара	хьун дохода тІара	оборотах йоагІача налога тІара
1.	Ачхой-Мартановски	—	100	100	100	—	100	40
2.	Веденски	100	100	100	100	70	100	60
3.	Грозненски	80	75	100	100	70	100	30
4.	Гудермесски	—	70	100	60	—	—	38
5.	Каргалински	100	100	100	100	100	—	60
6.	Курчалоевски	100	100	100	100	70	—	60
7.	Надтеречни	—	100	100	100	—	—	45
8.	Назрановски	—	100	100	100	—	—	55
9.	Наурски	80	50	100	50	55	100	33
10.	Ножай-Юртовски	100	100	100	100	75	—	60
11.	Первомайски	100	100	100	100	80	—	60
12.	Саясановски	100	100	100	100	—	—	60
13.	Советски	100	100	100	100	80	100	60
14.	Сунженски	60	30	75	30	50	50	17
15.	Урус-Мартановски	—	100	100	100	—	100	60
16.	Шалински	—	100	100	100	—	100	60
17.	Шелковской	70	50	100	50	—	60	8
18.	гор. Грозный	—	30	—	34	—	—	18,6
19.	гор. Малгобек	100	100	100	100	—	100	50,5

б) кооперативни предприятешкареи общественни организацей боахамий организацешкареи йоагІача подоходни налога тІара — 100 процент;

в) ахчан-хІамай лотереях хьаькхьчача ахчан тІара — 25 процент.

НГІАССР-а Лакхехьарча Совета Президиума Председатель И. АЛМАЗОВ.
НГІАССР-а Лакхехьарча Совета Президиума Секретарь М. КОМАРОВ.

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АВТОНОМНИ СОВЕТСКИ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ РЕСПУБЛИКАН ХАЛКЪА БОАХАМ ДЕГІАБОАЛАБАРНА 1959-ЧА ШЕРА ЙОЛЧА ПАЧЧАХЬАЛКХЕН ПЛАНАХ ДОЛА ЗАКОН

Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республикан Лакхехьарча Совето соцам бу:

1. Лакхехьарча Совета Бюджетни комиссес юкъе хьийлаь хІамаш а тІехь чІоагІйойла Нохч-ГІалгІай АССР халкъа боахам дегІабоалабарна 1959-ча шера йола паччахьалкхен план.

2. Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Совета тІадуллалда Нохч-ГІалгІай АССР халкъа боахам дегІабоалабара 1959-ча шера йолча Паччахьалкхен планах лаьца яьча, Лакхехьарча Совета Бюджетни комиссен заключене тІа белгалъяь йолча предложенешкеи замечанешкеи а, хьалта иштта Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета сесса депутаташа яьча предложенешкеи замечанешкеи а хьожилга, хІаьта царех йоагІаш йола решенеш елга а.

НГІАССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель И. АЛМАЗОВ
НГІАССР Лакхехьарча Совета Президиума Секретарь М. КОМАРОВ.

27 марта 1959 шу. г. Грозный.

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР КОНСТИТУЦЕН (КЕРТТЕРЧА ЗАКОНА) 101-ГІА СТАТЬЯ ХУВЦАРАХ ДОЛА ЗАКОН

Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республикан Лакхехьарча Совето соцам бу:

«РСФСР Конституце (Керттерча Закона) 139-гІа статья хувцарах» 27-ча декабре 1958-ча шера арадаьннача РСФСР Законага хьежжаь хийца а хийцаь, Нохч-ГІалгІай АССР Конституце 101-гІа йола статья укх тайпара хийла:

«Статья 101. Депутаташ хоржилга массане а юкъера да: Нохч-ГІалгІай АССР хІара 18 шу даьннача гражданина бокъо я моллагІча расахи къамахи ше вале а, кхал вале а, маІа вале а, моллагІа ды лелабеш вале а, дийша-дешанза вале а цхьан метте вахаш-ца вахаш вале а, ше хьаваьнна моттиг моллагІаяле а, хьал долаш-доацаш вале а, хьалха дІаяхача хана фуннагІа леладаь вале а депутаташ хоржача дакъа лаца а, ше хержаь хила а, хьаькъала тувлавенна хилар законах доаггІача тайпара бакъдаь дІаэтта саг мара юкъера ца воаккхаш.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совете депутаталла харжаь хила йиш я, моллагІча расахи къамахи вале а, кхал вале а, маІа вале а, моллагІа ды лелабеш вале а, дийша-дешанза вале а, цхьан метте вахаш-ца вахаш вале а, хьаваьнна моттиг моллагІа яле а, хьал долаш-доацаш вале а, хьалха дІаяхача хана фуннагІа леладаь вале а, Нохч-ГІалгІай АССР хІара 21 шу даьнна гражданин».

НГІАССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель И. АЛМАЗОВ
НГІАССР Лакхехьарча Совета Президиума Секретарь М. КОМАРОВ.

27 марта 1959 шу. г. Грозный.

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР КОНСТИТУЦЕН (КЕРТТЕРЧА ЗАКОНА) 107-ГІА СТАТЬЯ ХУВЦАРАХ ДОЛА ЗАКОН

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совето соцам бу:

Нохч-ГІалгІай АССР Конституцен 107 статья хийца а хийцаь, из статья укх тайпара хийла:

«Статья 107. Нохч-ГІалгІай АССР къахьегамхой депутатий районий, городий, поселкай, гІалий, юртий советаш хоржилга» Нохч-ГІалгІай АССР къахьегамхой депутатий районий, городий, поселкай, гІалий, юртий Советашка хоржамаш дарах йолча Положене «оттадаьча боарамех хоржамий округашка гІолла дІахьу».

НГІАССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель И. АЛМАЗОВ
НГІАССР Лакхехьарча Совета Президиума Секретарь М. КОМАРОВ.

27 марта 1959 шу. г. Грозный.

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР 1958-ча ШЕРА ПАЧЧАХЬАЛКХЕН БЮДЖЕТ КХОАЧАШЪЯРАХ ЙОЛА ОТЧЕТ ЧІОАГІЪЯРА ХЬАКЪЕХЬАРА НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА

СОЦАМ

Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республикан Лакхехьарча Совето соцам бу:

Нохч-ГІалгІай АССР 1958-ча шерара паччахьалкхен бюджет доходаш 502452 эзар соми расходаш 473415 эзар соми а долаш, доходаш расходел 29037 эзар сом тІех а долаш кхоачашъярах йола отчет чІоагІйойла.

НГІАССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель И. АЛМАЗОВ.
НГІАССР Лакхехьарча Совета Президиума Секретарь М. КОМАРОВ.

27 марта 1959 шу.
г. Грозный.

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ГОСПЛАНА ПРЕДСЕДАТЕЛАЛЛА НОВ. Е. В. БРЫКСИН ХЬОЖАВЕШ ДОЛА НГІАССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ ЧІОАГІДАРАХ БОЛА НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА

СОЦАМ

Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республикан Лакхехьарча Совето соцам бу:

Нохч-ГІалгІай АССР Паччахьалкхен планови комиссе председателалла нов. Брыксин Евгений Васильевич хьожавеш дола 16-ча марта 1959-ча шера хинна Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Указ чІоагІдолда.

НГІАССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель И. АЛМАЗОВ.
НГІАССР Лакхехьарча Совета Президиума Секретарь М. КОМАРОВ.

27 марта 1959 шу.
г. Грозный.

НГІАССР ПАЧЧАХЬАЛКХЕН ПЛАНОВИ КОМИССЕ ПРЕДСЕДАТЕЛАРА НОВ. А. Р. БУЗУРТАНОВ МУКЪАВАЛИЙТАРАХ ДОЛА НГІАССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ ЧІОАГІДАРАХ БОЛА НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА

СОЦАМ

Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республикан Лакхехьарча Совето соцам бу:

Нохч-ГІалгІай АССР Паччахьалкхен планови комиссе председателара нов. Бузуртанов РаІасий Ахьмад мукъавоалийташ дола 16-ча марта 1959-ча шера хинна Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Указ чІоагІдолда.

НГІАССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель И. АЛМАЗОВ.
НГІАССР Лакхехьарча Совета Президиума Секретарь М. КОМАРОВ.

27 марта 1959 шу.
г. Грозный.

РЕСПУБЛИКАН ХАЛКЪА БОАХАМ КХЫ А АЙБАР ДУХЬА

Нохч-ГIалгIай АССР шозлагIа хержача Лакхехьарча Совета кхоалагIа сесси

27 марта хиннача Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета кхоалагIача сессе дийцар 1959 шера йолча республикан халкъа боахам дегIабара плана а паччахьалкхен бюджета а хьакъехьара дешаш. Цу дешаех лаьца къамьлаш дир Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета председатела заместитель волча депутата **А. Р. Бузуртановси** НГIАССР финансай министр волча депутата **Б.-Г. Д. Дарсиговси.**

ССКП XXI-ча съезда — коммунизм хьалъеш барий съезда — исторически решенеша цIаккха а ца айденнача тайпара чIоагIа советски халкъа политически а къахьегама а дог айденна хиларах дувц докладчикаша. Съездо чIоагIъяьча ворхI шера плана тIа къьгга хьахьекхай вай мехка дахача доккхийча а кагийча а дерригача халкъий экономикей культурей масса оагIонгахьара шерра дегIайоагIилга Iалашдеш йола Коммунистически партен ленински къамий политика.

Нов. Бузуртановс 1958 шерара керттера итогаш ювц. Партен XX-гIча съезда соцамаш кхоачаш а деш, Советски Союза Коммунистически партен XXI-гIча съезда боагIача тайпара накъабаха кийч а луш, шерра яхь а йоаржаяь, экономикей культуреи айеча керда доккхий толамаш дахад республикан промышленностерчеи юрта боахамерчеи болхлоша.

1958 шера валови продукци арахецара план 103,4 процент кхоачашъяьй Нохч-ГIалгIай АССР промышленносто. Республикерча ерригача промышленни предприятеша арахецаш йола продукци 1957 шераца нийсйича 13 процент дукхагIа хиннай.

Республикан Министрий Совета чуйоагIача промышленносто йоаккхача валови продукцен план 100,5 процент кхоачашъяьй, цхьан шера арахийца валови продукци 10,2 процент дукхагIа я.

Промышленни предприятей балха юкъе цIенхаштта кхоачамбоацараш хиларах дувц докладчико. Моттигерча Советашта чуйоагIача промышленносте къахьегама овсарле лакхъяра план 105 процент кхоачашъяьяле а, боккха лоархIам болаш йолча цу заданеех лоархIаьяьц ейгачеи моттигерчеи промышленностей министерствош, гIишлой материалий промышленностен управлени, йоагочa хIамай промышленностен управлени. Республико доал деча 70 промышленни предприятех 19-не шера йола план кхоачаш а ца еш, 13,1 миллион сома маьха продукци ца луш йисай.

Республикерча колхозашеи совхозашеи 1958 шера дика толамаш даьхад.

Масала, 1957 шераца нийсйича, 1958 шера 2,6-зза дукхагIа яьхай фуалъяьха хьажкIаш, уж я дерригача гулдаьча ялатех 26 процент. Республико кхоачашъяьй ялати хьайбай продукташи кийчъярна йола паччахьалкхен планаш. 1958 шера колхозашта ахчанца тIабена пайда 246 миллион сом хилар, 1957 шера 157 миллион сом мара ца хиннача.

ХIаьта а, ерригача республике лаьрхIача доахана продукташ алсамъяха аьнна тIаийца деккхараш кхоачаш ца деш дисад. ХьалхагIа а санна кIезига йоах вай хьайбай продукташ 100 гектар юрта боахамерча лаьттанна лаьрхIача. Цу тайпара кхоачамбоацараш долаш болх баьб ялатий боахам дегIабоалабеш, жа дебадеш, сомийи комсийи бешамаш шеръеш.

Нов. Бузуртановс дувц капитальни гIишлош хьалъеш даь балхаш, цIеноа хьалдеш дикка ахча дахийта хиларах. ХIаьта а, берригача моттигерча боахамга 1958 шера капиталовложенеш дIаяхийтара план 92 процент мара кхоачашъяьяц, цунах хьалдаь даьннараш наха чуIе дIадалара план 98 процент а еш. Республике гIишлош хьалъеш йолча организацеша Iалашдаьдац цхьаццанахьара школаш, больницаш, промышленни предприятеш, кхыйола объекташ хьалъяь йистейоахилга. «Чечингстрой» тресто подрядни балхий план 79 процент кхоачашъяьй, хIаьта «Сельстрой» тресто 24 процент мара яьяц. ХIанз а дIадаьккхадац ахчеи материально-технически кхоачамаши дукххача объекташка гIолла дIа-юха а дийкъа пайда а ца эцаш лоаттадеш дола гIулакх.

Къахьегамхой материальнии культурнии хьал дIахо а тоадеш чаккхдаьлар 1958 шу. Болхлойи гIулаккхерча наьхеи алапеш тIаккхийттад натурацеи ахчанцеи колхосникашта тIадоагIа пайдаш лакхденнад. Шерьеннай рознични товарооборот.

Республикан халкъа боахам дIахо дегIабоалабара деккхараша дIадех Министрий Совето, госплано, халкъа боахама совето министерствошеи управленешеи, моттигерча советски органашеи халкъа боахама дерригача доакъошта доал дикагIа делга, кхоачамех пайда дикагIа эцилта.

1959 шера йолча халкъа боахама плана тIа оттадаьд ерригача республике валови продукци арахецара план 8 процент лакхъелга. Укх шера республикан халкъа боахамга дIайохийташ йола капиталовложенеш 30 процент дукхагIа хургья.

Валови продукци дукхагIа арахеца лаьрхIад гIишлой материалий промышленностен управлене гIолла (66,4 процент). Цо чIоагIа дIадех гIишлой материалаш хьаю промышленность мамогга дегIайоалаелга, заводашка сезонах ца байташ бIарччача шера болх байтилга, производственни мощностех пайда дукхагIа эцилга, дегIа низкъалча балхашта механизаци елга, сушильни боахам шербелга. ГIишлошта эша материалаш колхозашкеи совхозашкеи дукхагIа кийчъяр боккха лоархIам болаш да.

1959 шера дукхагIа арахеца лаьрхIад ейгачеи кхачани промышленностера продукташ. Из деккхар кхоачащдеча доккха дакъа лаца дезаш я халкъа боахама совета чуйоагIа предприятеш. Совнархозо чIоагIа теркам тIабахийта беза бахархошта эша товараш, къаьстта мебель дукхагIа арахецара.

ХьалхагIе а баьча лоархIамах, бахача наха цIагIа эша гIулакхаш кхоачащдеш йолча предприятешта 93 предприяти тIаккхета езаш я 1959 шера. Моттигерча Советаша хьинаре дакъа лоаце толам болаш кхоачащдергда бахача наха цIагIа эша гIулакхаш овлангара денз тоадара деккхараш.

Докладчико йоах, укх шера юххьанца даьча доккхийча балхаша хьахьокх республике доккхий кхоачамаш долаш хилар. Валови продукци арахецара план январь—февраль бетташка республикан промышленносто 103,5 процент кхоачашъяьй, цу даькъе совнархоза промышленносто 104,1 проценти, моттигерча Советий промышленносто 102,9 проценти респромсовета артелаша 105 проценти а еш. Ерригача республике гIолла цхьана лаьрхIача промышленни продукци 2 бетта 10,9 процент дукхагIа хиннай.

ХIаьта а, 70 промышленни предприятехи промкооперацен артелехи 19-не кхоачашъяьяц шин бетта йола план, цунах паччахьалкхенна дIа ца луш йисай 1,5 миллион сома маьха продукци.

1959 шера ерригача юртбоахамерча культурай хьувкъам а доахана продукташ а алсамъяхарна доккхий деккхараш тIаийцад юрта боахама къахьегамхоша. Фиги бола ялаташ 1958 шера даьхачул 1,3-зза дукхагIа даха лаьрхIад укх шера колхозашкей совхозашкеи, керттерча даькъе хьажкIаш дукхагIа хьувкъаяра чотах.

Укх шерара деккхар да, квадратно-гнездовой способах мара хьажкIаш дIа ца ювлга, хьажкIашта механизированни гIулакх дарна техниках бизза пайда эцилга. Дика хьувкъае лаьрхIад гидуаргаш, баьца даараш, комсаш, сомаш.

БIаьстан юхьси гурахьеи республикан колхозашкеи совхозашкеи дIайогIаргья 3.640 гектар сомийи 3.690 гектар комсийи бешамаш.

Юрта боахаме шерра дIаде доладергда тхьамка, шекар ду свекла, хо санна йола юртбоахама культураш. Уж доккхий пайдаш луш йола культураш дегIайоалаяро колхозий экономика дикка чIоагIъе йиш хулийтаргья.

Ерригача республике укх шера дукхагIа даккха лаьрхIад дулх 2,2-зза, шура — 1,3-зза, фуаш — 1,5-зза, паччахьалкхенга дукхагIа йоахха лаьрхIай продукци.

ЛоархIамера деккхар да доахан мамогга кIезигагIа дойтилга, чуоттадаь кхоабаш а, дIалехкаш доажадеш а хьайбаш тоаделга.

Хьайбай продукташ яхара хьакъехьа тIаийца деккхараш толаме кхоачащдаро йиш хулийтаргья масса тайпа боахамашка хIара 100 гектар лаьттанна лаьрхIа 24,2 центнер дулх даккха, шура — 162 центнер, тха — 260 килограмм колхозашкеи 110 килограмм совхозашкеи, фуаш — 11,5 миллион колхозашкеи ужжал совхозашкеи. Белгалдаьча тайпара хьайбай продукташ йоахилга Iалашдарна колхозашеи совхозашеи къаьстта теркам тIабахийта беза хьажкIаш дукхагIа а юеш, культураш дIаюв лаьтташ шердара, хIаьта иштта хьайбаш чудоахкаду моттигаш хьалъяра а.

1959 шера шин бетта республикерча колхозашеи совхозашеи тоъал доахан деба а даьд шура алсам а яьккхай. Цхьабакъда, Урус-Мартановскии, Шалинскии, Наьсарени районашта доахан деба ца дарал совнагIа, долаш дараш а дикка кIезигдаьд. Доахана продукташ кIезигъеннай Горячеисточненски, Надтеречни, Гвардейски, № 2 йолча баьца даарий-шурий, Ассински, кхыча совхозашка. Укх шин бетта дикка кIезигденнад республике дулхи фуаши доахилга.

Министрий Совета чудоагIача боахамашка паччахьалкхено дIаяхийта лаьрхIа капиталовложенеш 126,2 миллион сом я, вешта аьлча 1958 шера бокъонца дIаяхийта хинначарел 76 процент дукхагIа. Цул совнагIа, паччахьалкхен плана тIех дIадахийта лаьрхIад 54 миллион сом. Моттигера промышленность дегIайоалаярга дIадохийтаргдолаш да 42,8 миллион сом, чуIеча цIеношка — 51 миллион сом, коммунальни боахам дегIабоалабарга — 8 миллион сом, просвещенени, унахцIено лорaяреи, культурани объекташ хьалъярга — 43,4 миллион сом.

Укх шера министерствошеи управленеши паччахьалкхен чотах хьалдаь а даьха наха чуIе дIадала деза 39,7 эзар квадратни метр дола цIеношц, соахкарчул 19,8 эзар квадратни метр дукхагIа. Цул совнагIа, совнархоза а союзно-республиканскей министерствоша а ведомствеша а хьалде дезаш да 39 эзар квадратни метр дола чуIе цIенош. Дерригаш а лаьрхIача паччахьалкхен чотах хьалдергдолаш да 78 эзар квадратни метр совгIа дола чуIе цIенош.

1959 шера вай республикера ерригa товарооборот 1980 миллион сом оттаяьй, вешта аьлча 1958 шераца нийсйича 11,8 процент дукхагIа я из. Укх шера хьаелла езаш я 30 керда магазини 5 столовии. Докладчико белгалду, 1959 шера январьи февральи бетташкара ерригача республикера товарооборота план 94 процент мара кхоачашъяь ца хилар.

Халкъа боахама планах оттадаьд наькъаш тоадара а керда дахкара а балхаш шерделга, дIахо йодача хана а автомобильни транспорт шеръелга а связа средствеш дегIайоалаелга а. 1959 шера автотранспортеи шоссейни наькъийи управлене гIолла дIайохийтаргья 10,8 миллион сом капитальни вложенеш. Укх шера республикански автотреста лургйолаш я 300 грузовой автомашина, 50 автобус, 50 грузовой такси, 46 легковой автомашина.

1959 шера школаш дукхагIа хилийта а дешаш дола бераш дукхагIа хилийта а лаьрхIад. Укх шера общеобразовательни школашка дешаш дола бераш 14,8 эзар саг дукхагIа хургда, болхлойи юрташкарчеи кагирхой школашка — 2,7 эзар саг дукхагIа. 7520 моттиг йолаш 21 школа хьал а яь, болх бе дIайолалийта лаьрхIад. 1959 шера 1-гIча сентябре денз школашка-интернаташка дешаш хургда 3150 бер — укх шера деша дагIарел 1800 бер совгIа. Цу гIулакхa керда дешара шу дIадолалуш хьалъяь йистеяккха еза 7 интернат.

Стационарни дарбаш деча учрежденешкарча маьнгешта 180 тIаккхетаргба. Керда ши больница хьелларгья.

Халкъа боахам дегIабара план кхоачашъелга дукхача хьале производственни планаш ханал хьалха кхоачашъярна наьха творчески хьинар айде, предприятешта стройкашта, колхозашта совхозашта, городашта районашта юкъе шерра социалистически яхь йоаржае вайна харга хьежжа хургда, йоах докладчико.

* * *

Ше доклад еш нов. Дарсиговс хоам бир 1958 шерара Нохч-ГIалгIай АССР бюджет доходашта 502452 эзар сом е 103,8 проценти расходашта 473415 эзар сом е 99,3 проценти кхоачашъяь хиларах. ПросвещенегадIадахийтад 155300 эзар сом, унахцIено лораярга — 119460 эзар сом, физически культурей спорти дегIайоалаярга — 1470 эзар сом, социальни обеспеченега — 4790 эзар сом, халкъа боахам дегIабоалабарга — 114150 эзар сом.

Докладчико белгалдоаккх, промышленноста цхьадолча доакъой балха юкъе хинна кхоачамбоацараш бахьан долаш 1958 шера республикан бюджете хьачуйсагIаш хинна доходаш кIезигъенна хилар. Из да пайда хьа ца боала расходаш дукха елга, планахчул совгIа запаса дукхача маьха материалаш лоаттаелга, продукци арахецареи цун дикал тоаяреи кхоачамболлаш йоаккхо ца елга. Промышленни министерствайи управленейи, предприятейи боахама организацейи кулгалхоша уж кхоачамбоацараш дIадаха деза, хIара предприяте производственни план кхоачашъелга Iалашде деза, финансови дисциплина чIоагIа лелае еза. Растраташтеи лочкъорашеи духьала цIенхоштта къовсам лоаттабе беза.

1959 шера йола паччахьалкхен бюджет оттае лерхI доходашта 507351 эзар сомей расходашта 481389 эзар сомей. ДIадахача шераца нийсйича бюджет лакхлу 87.390 эзар сом, е 22 процент.

Халкъа боахамгеи социально-культурни гIулакхашкеи дIадахийта лерхI дерригача бюджетарча ахчах 94,5 процент. Республико доал деш бола халкъа боахам дегIабоалабарга дIадахийта лерхI 148.980 эзар сом, цу даькъе бюджета чотах 119.580 эзар сом а дохийташ.

Коммунальни предприятей капитальни гIишлошка а городашеи райцентрашеи лимитах йоацаш еча затраташка а дIадахийта хьожадаьд 14.300 эзар сом. Цу ахчан чотах Грозне теплопроводаши газопроводаши йохкаргья, водопровод йолаш яь тоа а ергья шер а ергья. Цу тайпара водопроводаш йохкаргья Гудермесе, Курчалое, Шаьла, Эрсий-Ферта тIа Ведана, Саьсана.

ЧуIе цIенош хьалдарга хьожадаьд 34 миллион сом, е соахкарчул 24,5 миллион сом дукхагIа. Школашка-интернаташка общежитеш хьалъярга дIадохийтаргда 17 милилон сом. Социально-культурни гIулакхашка укх шера 47.300 эзар сом совнагIа а дохийташ дерригa а 355716 эзар сом дахийта лерхI. Просвещенена эшарашка дIадохийтаргда 194.230 эзар сом, унахцIено лораярга — 134.488 эзар сом, социальни обеспеченега — 5.453 эзар сом, физкультурагеи спортагеи — 1.545 эзар сом.

Дикка ахча хьожадаьд массане дешара школаш Iалашъярга дIадахийта. Цу гIулакхага дIадахийта лаьрхIад 91.840 эзар сом.

1959 шера болх беш хургья 238 библиотека, 30 культуран цIа, 184 юртара клубаши избачитальнеши. Уж учрежденеш Iалашъярга дIадохийтаргда 9 миллион сом совгIа ахча.

Просвещенени культурани министерствоша къаьстта чIоагIа теркам тIабахийта беза бюджетах хьожадеш долча ахчах мамогга дукхагIа пайда эцара.

Республикан халкъа боахами культуреи дIахо йодача хана лакхдараш къахьегамхой вахара хьал кхы а дикагIа тоадараи тIаерзаяь я Нохч-ГIалгIай АССР бюджет, йоах нов. Дарсиговс ший доклад йистейоаллаш.

Деккхар да, бюджета чу хьачудоагIаш дола дерригa ахча ший ханнахьа хьаккхоачадар а бюджета тIа белгалъяьча ерригача мероприятешта хадданза финансировани елга Iалашдар а.

Бюджетни комисеэн содоклад йир депутата **Е. В. Брыксина.**

* * *

Пренешка эгара хьалха къамаьл дир депутата **Б. Ф. Сайкос.** Цо йоах партен Центральни Комитета инициативах промышленностаи строительствонеи деш дола доал эргадаьккха тоадарах дукхагIа а дикагIа а арахеца йолаенна продукци, къахьегама овсарле лакхъенна. Масала дIадахача шера паччахьалкхен план толаме кхоачашийр еза-йоккхача индустрен лоархIамегIарча доакъоша — мехкдаьтта доахачеи мехкдаьтта чаккхдоахачеи промышленносто. Совнархоза кара йолча промышленносте планал 8,2 процент лакхъенна къахьегама овсарле, хIаьта арахецача продукцега дIабода мах лохбар бахьан долаш 100 милилон сом ахча а кходаьд. Гуча а яьха, мехкдаьтта даха йолаяьй шортта мехкдаьтта доалла моттигаш. Строителашеи монтажникашеи хьалъяь яьхай 500 совгIа производственни культурно-бытовойи объекташ а чуIе цIенош а.

Семилеткaх Нохч-ГIалгIай промышленность дикка дегIаена дIахьалхашка яргья. Де дезаш дукха да укх шера. ЛоархIам боллаш дукхагIа доаккхаргда мехкдаьтта, моторни доалам, машинашта хьекха даьтта, химически продукташ, электроэнергии, арахецаргья машинаш, оборудовани, мебель, кхачан продукташ, строительни материалаш. Цхьахаштта теркам тIабохийтаргба капитальни строительствона, нах чубаха цIенош хьалдарна, керда заводаш а Черноречье хии оаца моттиг а ярп, предприятеш газ йоагаеш болх барга яхарна.

Бехктокхаме социалистически деккхараш тIаийцад 1959 шера совнархоза промышленни предприятей коллективаша. ДукхагIа ярaша сийленца кхоачащду уж. Цхьабакъда, тIехьаюсараш а я. Масала, 12 предприятес шин бетта йоагIа план кхоачашъяьц. Паччахьалкхонна хьалхашка деккхарийла йолаш иисар хьуни дахчан хIамаш юи промышленность, дуккха кхачан а кхыйола а предприятеш. Республикан бурув деттача болхлой промысловикашта яла езарах 8 скважина дIаяла кхонзар. Во дIадоладир строителаша керда шу: шин бетта 588 квадратни метр нах чубаха цIенош эксплуатаце дIаденнад цар—квартальни планах доагIачул 10 процент кIезигагIа да уж. Цун бахьанаш да: стройплощадкашка порядок ца хилар, гIишлош хьалъеш бу болх дукккхача объекташка биикъа лелабар, болх планаца боацаш бар. Уж дерригa кхоачамбоацараш дIадаха деза.

Трибуне ва депутат **Ш. Ш. Эпендиев.**

— Къона тIехье кхетаяри школан вахарцара бувзам чIоагIабари ССКП XXI-ча съезде ворхI шера чухь оттадаьча кертерачарех цхьа гIулакх да. Общественно-пайдаерча къахьегамга дарлдолаш Iомаде деза вай деша дагIа ха йола бераш, къахьега Iомаде деза уж, махулла дегIайоалае еза политехнизаци. Цудухьа дешара мастерскеш мел эшача хIаманца Iалашъе еза, лаьттан опытни участкаш къоастае еза. Цхьабакъда республике, къаьстта Грозне, школьни цIенош тоъац, из бахьан долаш 2—3 сменах ю занятеш. ХIаьта цу гIулакхо дешархошта дешар Iомадара духьале ю. Дукххача школашка дешара кобинеташ, пионерски цIенош, спортивни залаш яхка йиш яц. Горисполкомо, просвещенен министерствос, строителаша йоагIаш йола терко яц школьни зданеш хьалъяра гIулакхa. 1965 шу тIаккхоачаш хIама ца эшаш кхозза дукхагIа хила еза школаш. Цу боккха лоархIам болча деша хьакъехьа иштта леладу гIулакх чехкка дIа а даьккха, школаш хьалъелга сихде а занятеш ярна эша дика хьал оттаде а деза. Из деш новкъостал де деза школашта шефал деча предприятеша. ЙоккхагIа йолча классашка деша багIарех строительни бригадаш вIашагIйохкаре пайдане хургдар. Опыт йолча мастераша хьалхле а лелаеш пенаш а доттаргдар цар, кхыдола балхаш а дергдар. Цу гIулакхо, ший аргIанна, къахьега а Iомабергбар дешархой.

Депутата **М. И. Абубакаровс** ше къамаьл деш дийцар, Курчалоевски районерча къахьегамхоша юрта боахам лаккхбеш а дерригача халкъа гIулакха юкъе дакъа лоацаш а мишта къовсам лоаттабу.

ДIадахача 1958 шера паччахьалкхенга ялат, гидуаргий гонараш, шура йоккхара план тIеххкоачашъяьй цар. Иштта тIеххкоачашъяьй хьайбаш дебадара а цар боахам тоабара а задани. Трудоденоех колхозникашта кхоачам хиллал ялат а, хIаьта иштта ахча а делар.

— Партен XXI-ча съезда исторически соцамаша дог гIоздаьккха района колхозникаш, юртбоахама механизатораш, специалисташ кхы а чIоагIагIа къахьегаш ба семилеткан хьалхарча шера. Тха районо ханал хьалхагIа кхоачащдир паччахьалкхенга дулх, шура, фуаш доха тIаийца ший деккхараш. Колхозаша дика барт болаш дIадоладаьд бIаьсти кхашка ду балхаш, агротехнически лоацача хана уж чаккхдаха чIоагIо а яьй цар, — аьлар М. И. Абубакаровс.

ДIахо оратора дувц юрта школаш хьалъелга а культуран моттигаш йохкилга а сиханза, бахача наха ду медицински а кхы вахара эша а гIулакхаш тоаданза, наькъаш даханза дарг ца хиларах. Министрий Совето а республикан управленоша а дукхагIа теркам тIабахийта беза къахьегамхой хаттарашта, ерригa районаш хьалха латтарашта тIехьакхуургйолаш.

—Партеси правительствоси Iалаьмате боккха лоархIам бу химически промышленность дегIайоалаяра, — аьлар депутата **П. С. Назаровс.** — Вай республикан йоккхий бедала торонаш я — мехкдаьттен гази. Грозненски химически заводо ю фенол, ацетон, синтетически спирт. Уж эш пластмассеи синтетически хьоасеи беча. Къона предприяти дегIайоагIа, шер а лу. ХIанз керда объекташ хьалъеш латт. Керда цехаш эксплуатаце дIалулга сихде а цунца полиэтилени, полипропилени, танидаши хьоалга чехкагIа вIаштIехьа даккха а карпусаш чехкагIа хьалъеси оборудованена монтаж яь яккхеи еза. Комсомола обкомо аьннача дешах кхоачамбаь ца Iеш, гIулакх дIадоладе деза, мадоагIара вIаштIехьа даккха деза строительствона деш дола новкъостал.

ССКП XXI-ча съезда исторически соцамашта жоп луш химикаша чехкка лакхдаьд синтетически спирт арахецилга, хьалхарча квартала план ханал хьалха кхоачаш а яьй.

Нов. Назаровс йоах, техникумашка, вузашка, сайранарча школашка дешара программа дешархоша экзаменаш шера цкъа дIалургйолаш хувцаре бакъахьа яр, хIана аьлча коллектива 20—30 процент бола нах экзаменационни сессешка ахаро предприятен балха Iоткъам бу.

Депутата **З. С. Дудника** дийцар, Грозненски районерча къахьегамхоша доккхий социалистически деккхараш тIа а ийца, тIатIертта уж кхоачащдеш къовсам лоаттабеш хиларах. Районерча колхозашеи совхозашеи хIанзехьа а 18 эзар гектар зяба макха баьккхаб, кэн дIабийна яьннай, люцерна дIаийна яла а иоахк. ЧIоагIагIа сихдаь деш да гидуаргаш дIаювш а кхыдола кхашкара а балхаш.

Оратора белгалдоаккх, дIадахача шера лоархIам боллаш колхозий доходаш лакхъялар, колхозникий материальни хьал тоадалар, трудоденах доагIар лакхдалар. Из бахьан долаш районерча колхозашка шерра дIадоладаьд производственни а нах чуоаха а цIенош хьалделга, хIаьта иштта культурно-просветительни учрежденешта гIишлош елга а. Станице Петропавловске культуран ЦIа даь доалаш латт, 1 мая цIерах йолчеи «Аргун» яхачеи колхозашка клубаш хьалъеш латт.

Цхьабакъда, гIулакх иштта леле а, районерча совхозашка гIишлош хьалъяра болх кхоачамбоацаш лелалга белгалдоаккх депутата З. С. Дудника. Иштта дувц цо юрта боахама министерствони республикан цхьайолча организацейи балха тIехь дола цIенхашттара кхоачамбоацараш а.

Укх сессе хьажа оттаяьча республикан халкъа боахам дегIабоалабара планой 1959 шерарча паччахьалкхен бюджетои хьахьокх вай республика дикка дегIайоагIаш дIахьалхашка ярахилар, из кхы а йIаьхегIа хургхилар. Планах йоагIа заданеш кхоачашъярца вай республикерча къахьегамхоша дизза дакъа лоацаргда вай мехка коммунизм хьалъеча гIулакха юкъе. Халкъа боахама плана а паччахьалкхен бюджета а проекташ могайойла, аьнна предложени оттаю аз, йоах нов., Дудника.

Къамаьл де дош лу депутата **Г. И. Илюхина.** Наурски района балхо дика гойт мел чIоагIа дегIабоагIаш дIахьалхашка боал вай юрта боахам. Нагахьа санна районо дIадахача шера паччахьалкхенна 13 эзар центнер дулх дIаденнадале, укх шера 29 эзар центнер лургда, 500 центнер дукхагIа дохкаргда тха паччахьалкхенга, хIаьта дерригa а семилеткан хьалхарча шера паччахьалкхенга дохкаргдар 530 тонн тха да, дукхагIа дар исхали ду тха а долаш.

Наурски район комсаш лелаю район а хинна дIаотташ латт. Оаха дIаегIа комсаш къона яле а, укх шера 8 эзар тонн совгIа комсаш лха дага да тхо.

Цхьабакъда, йоах нов. Илюхина, цхьайолча республикански организацеша кхоачамболлаш новкъостал дац районерча колхозаштеи совхозаштеи цар боахам а культура а дегIайоалаеча. Районе хIанзехьа а дукха нах цIабаьккхаб, кхы цIабоагIаш а ба. ЧIоагIа дукха Iов школе деша даха ха йола бераш, хIаьта школаш кIезига я тха, уж хьалъелга мела а лел. Ленина цIерахча совхозе ши школа еш латта дукха ха я. Совнархоз я уж е йолаяьр, цхьабакъда яь-м яьннаяц. ХIанз кхыметтел уж яь йисте хьан йоахаргья а хац.

Наурски районера къахьегамхой шоай беррига низ оарцагIа боаккхаш ба шоаш тIаийца социалистически деккхараш толамца кхоачаш а тIеххкоачаш а дарна, керда производственни доккхий толамаш доахаш семилеткан хьалхара шу чакхдаккхарна.

Трибуне ва депутат **З. Э. Эрбиев,** Урус-Мартановски район мел эша торонаш йолаш я шерагара-шерага юрта боахама продукташ йоахилга лакхде. Районерча болхлоша, гIулакхерча наха, совхозий специалисташа беррига низ тIабохийтаргба шоаш тIаийца доккхий деккхараш кхоачащдарна.

Депутата **Г. С. Нагумановас** аьлар, Каргалиноски район берий бешамашцеи яслешцеи кхоачамболлаш Iалашъяьяц. Цу гIулакхо кхалнаьха производственни болх юхатетт. Воча цIеношка я школаш интернаташ а.

— Харжархоша сайна тIадиллараx аз дехар ду 1959 шера вай республика дегIайоалаяра халкъа боахам плана станице Каргалинске берий беш, берий яслеш, школа-интернат, цхьайтта шерарча дешара школа еза юкъе даха, — аьлар цо.

Депутата **В. А. Татаевс** ше къамаьл деш аьлар, вай республике 192 клуби культуран цIаи да, 233 библиотекеи 255 киноустановкеи я, художественни самодеятельноста бIаьш йола кружокаш вIашагIъехкай. Культурно-просветительни учрежденеша шоашта хьалхашка оттадаь деккхараш да бахача нахага ССКП XXI-ча съезда соцамаши материалаши дIайовзийтар, семилеткан дикагIа болча болхлой опыт шерра йоаржаяр, идеологически балха боарам лакхбар.

Райисполкомаши юрта советаши дукхагIа теркам тIабахийта деккхарийла а колхозникашеи, совхозий болхлошеи, механизаторашеи шоаш балхах мукъа болча хана культурно салоIаргдолаш, шоашта ховр цар лаккхдергдолаш юрта культурни моттигаш хьалъяра. Городерчеи юртарчеи къахьегамхошта салаIа а творчески къахьега а мел эша хьал хилийта деза. Из дарна чехкагIа хьалъе еза культурно-просветительни учрежденеш.

— Сесси хьажа оттаяь вай республикан халкъа боахам 1959 шера дегIабоалабара план — ССКП XXI-ча съезде вай мехка хьалхашка оттаьча Iалаьмате йоккхийча заданей дакъилг да, — аьлар депутата **С. А. Плиевс.**—МагIалбикерча нефтяникаша шоай беррига низ тIабохийтаргба масса оагIорахьа шера йоагIа план ханал хьалха кхоачашъярна.

Нов. Плиевс йоах, наькъаш даханза а дарашта ремонт янза а даргдац — из даро йиш хулийтаргья автомашинаш дукхагIа яхийта а дукха дола доагадуи машинашта хьекхеи даьтта кходе а. Республикан Министрий Совето халкъа боахама плана Ачалкхеннеи, Буро-КIалхеннеи, Цхьиле-Къонгий юртаи электрификаци ела юкъе дихьача бакъахьа хургдар. МагIалбикеи, промышленни предприятеши, тохкам беш йола моттигаши хадданза хица Iалашъергйолаш, Тирка тIа водозаборни станци юлилга сихде деза.

— ССКП XXI-ча съезде ворхI шера оттаяь Iалаьмате йоккха программа ювцаш, «Старогрознефта» цхьоалагIча промысла коллективо чIоагIа могадир съезда соцамаш, дика барт болаш, уж кхоачащде дIа а йолаелар из — аьлар депутата **М. Ф. Артемовас.** — Нефтяникашта юкъе семилетка ханал хьалхагIа кхоачашъе аьнна яхь дIайолаеннай. Укх шера планал совгIа 1.200 тонн мехкдаьтта даккха, цунга дIабода мах лохбе, мах лохбарах 200 эзар сом кходе, къахьегама овсарле цаI ах процент лакхъе чIоагIо яьй оаха. Из деккхар кхоачащдеш да тхо. Партен райкомеи райисполкомеи дIа-юха тела ЦIе байракх еннай тха промысла коллектива.

Тха районе керда предприятеш хьалъе лерхI, йоах дIахо М. Ф. Артемовас. Уж хьалъелга сихде а деза, тIаухаш бола нахи итт класс яьккхараши цига бахийта а беза. Цуяца цхьана болхлой кагирхой саиранарча дешара школаш дукхагIа яхка еза, хIаьта иштта старопромысловикашта мала а технически гIулакхашта эша а кхоачам хиллал хий хургдолаш хIама де а деза.

Цул тIехьагIа къамаьл даьча депутата **Х. А. Ториевс** дийцар Наьсарен района халкъа боахами культуреи дIахо а дегIайоалаяра хьакъехьа дола дешаш. ССКП аргIан йоацача XXI-ча съезда исторически соцамаша дог ура а оттадаь, районерча совхозий болхлоша дош деннад укх шера ялат чIоагIгIа хьувкъаде. ХIара гектара тIара фийг бола ялат 29 центнери томараш тIехь 45 центнери, силоса лаьрхIа 400—500 центнери хьажкIаш а яха къовсам лоаттабе соцам баьб цар. Цул совгIа районерча совхозаша укх шера 9 эзар гектарага кхоачача лаьтта дIаювргья хьажкIаш, хIаьта семилетка йистейоалаш 14 эзар гектарага кхоачаш дIаюергья уж.

ЧIоагIа дегIаденад баьца дaараш леладелга. Укх шера 700 гектара тIа дIадуергда баьца даараш. Баьца даараца балхаш деча болхлоша соцам баьб 5 эзар тоннал дукхагIа баьца даараши 4 эзар тонн гаргга коартолаши яха. Шоай Iаламан торонех махулла дукхагIа пайда эца гIерташ, районерча совхозаша шоашта могар ду керда сомий бешамаш чехкагIа а дукхагIа а дIайогIа. Укх шера бIаьсти а гурахьа а 300 гектар керда бешамаш дIайогIа деккхар тIаийцад оаха, хIаьта семилетка йистейоалаш бешамаш 1600 гектарага дIаккхоачаш а хургья.

Доккхий деккхараш тIаийцад хьайбаш леладераша а.

Уж деккхараш кхоачащдара тIехьа тIагIертта къовсам лоаттабу хIанз. Совхозашка вIашагIтехай хьажкIаш лелаергйола 190 звено, царца 50 механизированни звено а йолаш. ХIара звенона лаьттан участоки хиланза яргйоаца производствон средстваши къоастаяьй. Февральи марти бетташка Назрановски техникуме 80 звеньевойи бIаь совгIа механизатори Iомаваьв.

Нов. Ториевс дIахо йоах районерча юрташта хий хилийтареи царна электрификаци яреи гIулакхаш чехкагIа даь даха деза, наькъаш дахкарна дукхагIа теркам тIабахийта беза.

СССР-а Лакхехьарча Совето тIаийца халкъа дешара система эргаяккхарахи школан вахарцара бувзам чIоагIбарахи долча закона дIадех республикан просвещенен министерствон, халкъа дешара органий, школай хьалхле лелаерий, хьехархой болх овлан тIара тоабелга. Школан йоаккхо дукхагIа е еза къахьегамхой депутатий Советаша а.

— Царга хьежжа республикан просвещенен министерствос къахьегамхой депутатий Советашца цхьана халкъа дешара ворхI шерара план оттаяьй. Цу планага хьажа а хьежа, из план чIоагIъяьй республикан Министрий Совето Российски Федерацен просвещенен Министерствоси — аьлар депутата **Г. П. Цыганковс.**

Дика кхетавеш из план а ийца, из кхоачашъярца дувзаденна дола дукхха практически деккхараш дийцар нов. Цыганковс. Министерствоннеи строительни организацешта хIанз хьалхашка латта деккхар да школаш хьалъе хьахийца рузкъа дизза цу гIулаккхага дIадахийтар. Цхьабакъда цу гIулакхa юкъе хIанз а дукха кхоачамбоацараш да. Ала дезаш да, колхозаша дакъа ца лоаце, школаш хьалъеш ду дукха балхаш чаккхдаха халахург хилар.

Семилеткан цхьоалагIча шерарча хьалхарча квартале паччахьалкхенна дулх, шура, фуаш дIадала а дохка а шоаш тIаийца социалистически деккхараш лоархIам болаш тIеххкоачащдир Советски районерча къахьегамхоша, — аьлар Советски райисполкома председатела **А. А. Абдулаевс.** Районера ерригa колхозаш бIаьсти кхашка дергдола балхашта дика кийчъенна я. ДIа мел дувргдола фу да царга (коартолашкара дIаийккхача), хиланза яргйоаца техникеи кадраши я цар.

Паччахьалкхено доккха новкъостал ду района. Районе 9 колхоз йиллай. Шоай боахам лакхбе а организацийно чIоагIъяла а тIагIертта къовсам лоттабу цар. Района боккха лоархIам болаш да сихъяь культурно-просветительни учрежденешта гIишлош хьалъеш хилар. Цхьабакъда, районе керда гIишлош хьалъеш йолча «Чечингстрой» тресто во кхоачащду ший деккхараш. Строительни организацеша дукхагIа теркам тIабахийта беза Советски района.

Советски районерча къахьегамхоша шоашта могар дергда колхозий боахам чехкагIа дегIабоалабарна а паччахьалкхено денна еcудаш чехкагIа юхадаларна а. Юрта боахама продукташ паччахьалкхенна дIалулга а йохкилга а хIара шера лакхдергда цар.

* * *

Сессес цхьа барт а болаш тIаэц республикан 1959 шерарча халкъа боахама планахи паччахьалкхен бюджетахи дола законаш, хIаьта иштта республико 1958 шерара паччахьалкхен бюджет кхоачашъярах йола отчет могаярах баь Соцам а.

ДИЙНАХЬ А БУС А АХА ЛАЬТТАШ

Заседанеш яьчул тІехьагІа

Укх шера 14 марта ССКП МагІалбика горкомои горисполкомои выездной заседани а яь «Ингушски» совхозе бІаьстан балхашта еча кийчон кхоачамбоацараш гучадаьхар. Партен горкомои горисполкомои из доп дийцачул тІехьатІа малагІа хувцамаш хиннад-теш совхоза балха юкъе? ДІадаьха дий-теш белгалдаь кхоачамбоацараш, шоай соцам кхоачаш миишта бу хьежа йий-теш партен горком а горисполком а?

Из заседани хинначул тІехьагІа совхоза кертторча агрономо нов. Куриезс кулг а яздаь оттаяьча графика тІа белгалдаь да укх шера бІаьсти кхашка де деза балхаш, из графи Іойийшачоа ха хала дац «Ингушски» совхозо мел лаьтта аха деза, мел лаьттанна макха баккха беза, малагІа ялаташ дІаде деза.

Цу тІа лерхІачоах хІара сменах совхозе лаьтта оахаш болх бе безаш 58 трактор я. Цар хІаране 560 гектар лаьтта а оахаш болх бича совхозо аха деза 6429 гектар лаьтта 10—14 дийнахьа аьха дала деза, хІаьта 1781 гектара тІа даха деза макхаш 2 дийнахьа даьха дала деза.

Графико маяххара лелац балхаш. 30 марта совхоза кхашка болх беш 39 трактор мара яцар, хІаьта болх бе беза вож 19 трактор е ремонт еш е тІахоьша трактористаш боацаш, латташ яр.

5-ча отделенен № 1 йолча Арсамаков Урузбе бригаде 30-ча марта ремонт еш латташ яр ДТ-54 яха 4 трактор, царех кхоъ вІалла лаьтта аха араяьнна а яцар. Кхаь дийнахьа болх бича 50 гектар мара лаьтта аьхадац, хІаьта графиках аха дезар 210 гектар я. Кхы а воча хьал тІа я 3-ча отделенен № 4 йола нов. Боков Саварбика тракторни бригада. Укхаза болх ца беш ремонте латташ я ДТ-54 яха 3 трактор, лаьтта аха вІалла ара а яьннаяц уж. «Беларусь» яха цхьа трактор бригаде латта дий ди даьннад ІотІаха тракторист а воацаш, хІаьта цхьаькха цаІ центральни усадьбе а латт из бахьан долаш. Белгалдаккха деза эггара хьалха тота аха болабеннача дийнахьа цу бригаде болх бе безача 8 тракторах болх беш цаІ мара ца хиннилга.

Цу отделенен № 5 йолча Коригов Хьасана бригаде болх ца беш ремонте латт цхьа «Беларусьи» шиъ ДТ-54 яхеи тракторааш.

Шин сменах болх бе укхаза тоъац 2 тракторист.

№ 1 йолча отделене Евлоев Ювсапа бригаде 11 тракторах 31 марта болх беш 6 трактор мара яцар, хІаьта царех а «Беларусь» яха шиъ трактор лаьтта аха болабелча дена цу денналца трактористаш боацаш лаьттай. Трактористаш а боацаш шин сменах болх ца беш тракторааш я 3-ча отделенен № 6 йолча Полонкоев Тухана бригаде а. Ремонт еш кхоъ трактор я цу бригаде.

Хетадала доагІа бІарччача Іана ремонт хІана яьяц-хьогІ тракторашта, аьнна. Ремонт-м яь хиннай царна, цхьабакъда бІаьстий лаьтта аха ма дези акхарца аьнна дог а лазаш бокъонца яь хиннаяц из ремонт, цул совгІа тракторааш ремонтера яьлча хий а доакъар а тІаувзаш а лелаяь, лаьтташ оаха ха тІакхаьчача юха а ремонт е езача кхаьчай.

ХІанзарча хьал тІа а йолаш совхозо дІахо а болх лелабойя чІоагІа кхерам ба бІаьсти ялаташ дІадера гІулакх чакх ца доалаш дисар.

Совхоза а партийни организацен а кулгалхоша дукха а къамаьлаш ду механизатораш болх бе дезаш дола хьалаш оттаде деза, царна юкъе шерра социалистически яхь йоаржае еза, гойтара агитаци хила еза, яхаш. Совхоза тракторни бригадаш латтача стакашка нов. Гуноев Іумар бригадир волча № 4 йолча бригаде мара цхьаннахьа а дац балха хьокхамаш тІа дола доскаш, пенгазеташ, къахьегама листокаш, лозунгаш, плакаташ. Трактористашта а бригадирашта а хац шоаш хьанца социалистически яхь лелаеш ба, графиках масса дийнахьа гота йоаллаяь яккха еза. Станашка яц шашкаш, шахматаш, домино, газеташ, журналаш. Кхашка кино хьокхац. Уж дерригa культурни вахара гІулакхаш шоашта хилча лоеш ба механизатораш, цхьабакъда совхоза партийни организаци а ССКП МагІалбика горком а цу гІулакха кІезига уйла еш я.

ДукхагІа йолча бригадашка хІанз а вІашагІделла дац кхашка хІама дуилга, цига бийсаш йоахилга.

Выездной заседани а яь соцам тІа а ийца сатийна ягІа партен горком а горисполком а, цар вІашагІделладац шоай соцам кхоачашбелга.

Эггара бокхтокхамера ха я «Ингушски» совхоза коллективага яр, шоай дерригa низаш, шоай еррига организаторски говзал тІа а яхийта кхы дІахо а талхалехьа чехкагІа тогде деза даьнна гІалаташ, Іалашде деза дикагІа йолча агротехнически ханашка лаьтта оахилга а ялаташ дІадувлга а.

Т. ТЕБОЕВ.

СихагІа лаьтта аьха даккхарна

БІарго чу мел лоац хІана дац аьнна шера да Урус-Мартановски районерча «Горец» яхача совхоза лаьтташ. БІаьсти 7711 гектара тІа ялат дІаде деза совхоза. ХІаьта гурахь аьха зябь 2372 гектар мара яц. Аха дезаш хиннача 5339 гектар лаьттах нийсса ах аьха яьннай совхоз. ДІадийна даьннад бІаьстан юххье дІадув фийг бола ялаташ, макха а баькхаб. ХІанз совхоза низ оахама тІабийрзаб. Дийнахь а бус а хьахоз юрта тракторий тата. Уж 1-чеи, 2-чеи, 3-чеи отделеней трактораш я. Цхьан - шин дийнахь яхар мо лаьтта аьха яргья 2-гІа отделени. 3-ча отделене дерригa бІаьсти аха деза лаьтта 617 гектар да. Цох юхедусар 179 гектар лаьтта да. Бакъда, отделене болх беш йиъ «ДТ-54», цхьа «Беларусь» я. Цу тракторааша шоашта йоагІа нормаш кхоачашйича 4—5 дийнахь аьха даргда из лаьтта. Бакъда, цар нормаш кхоачашъяь а ца Іеш тІеххкхозчашъю. Масала, нормах 6,4 гектар лаьтта аха дезача метте 7 гектарал кІезигагІа ахац ДТ-54 яхача трактораца Мусаев Лечас, макхаш доахача хана нормах 36 гектара меттел 45 гектара тІа макха боаккхаш хиннача Сангариев Тапас ший «Беларусаца» хІанз лаьтта оахаш а нормаш тІеххкхоачашъю. Тешшаме ала йиш я 3-ча отделенен лаьтташ лоацадача хана аьха даргхиларах.

Цхьабакъда, из ала йиш яц 1-ча отделенех. Укхаза дерригa бІаьсти аха деза лаьтта 1166 гектар да. Цох аьхар 360 гектар мара дац. «ДТ-54» яха 9 трактори 5 «Беларусьи» я отделенен кхашка. Тракторааш массехк дийнахь лаьтта аьха даккха тоъам болаш я царех хІанзалца санна кІезига а ца эцаш бизза пайда эце.

Аха дезачох нийса ах лаьтта аьха яьннай 6-гІа отделени. Юхедисар 145 гектар лаьтта да. «ДТ-54» яха ши трактор йоалл из лаьтта оахаш. Укхаза а кхыча отделенешка санна дийнахь а бус а болх бу тракторааша. Тракториста Бахаев Шарахманеи цунцарча прицепщика Магомгеев Саид-Ахьмадеи хІара сменах 150 процент нормаш кхоачашъю, нормаш тІеххкхоачашъю Бажаев Махьмадеи цун прицепщика Турлаев Махьмудеи.

Гурахь аьха дукха зябь я 7-ча отделене, цудухьа, бІаьсти дерригa а 106 гектар мара лаьтта аха дезац цига. Цох 59 гектар аьха даьннад. Дика къахьег укхаза а трактористаша. Масала, Гелагаев Іабдул-Хьамидеи цунцарча прицепщика Андиев Адамеи нормах 6 гектар лаьтта аха дезача метте массаза а 7—8 гектар оах. Тракториста Мерзаханов Саид-Махьмада дискови лущильникаца йиллача нормал тІех лаьтта кІаьдду.

Дукха кхоачамбоацараш да совхоза бІаьстан балхашца. Ала йиш яц совхоза беррига низ цу балхашта тІабийрзаб аьнна. ДТ-54 яхача 34 тракторах 25 мара яц лаьтта оахаш, хІаьта 9 трактор центральни усадьберча мастерске ремонт еш я. Гурахь ремонт а яь Іай цхьацца дола балхаш деш хиннай йоах совхоза директора нов. Иноземцевс уж тракторааш, цхьабакъда, хІанз кхашкарча балхаша кІеж йолайича ца а деш хьалхагІа де дезаш хиннадар царна де цезар. Цул совгІа чархаш йоацаш латт 18 «Беларус».

Трактораш чу цар болх бечча метте даьтта дувттилга вІашагІделлад совхозо. Бакъда, 31 марта 6-ча отделене ДТ-54 яха трактор чудотта даьтта доацаш бІарччача бийсанна сеца лаьттай. 7-ча отделенерча механизатораашта юрт гаьна я. Царна Іобувша моттиг кийчъяь яьннаяц хІанз а. Цхьаннахьа а вІашагІделладац механизатораша кхай тІа хІама дуалга а царна хий лоаттаделга а.

Тракторааша баь болх ларттІа дІаязбац учетчикаша. Масала, 7-ча отделенерча тракториста Гелагаев Іабдул-Хьамида 30-ча марта 7,82 гектар лаьтта аьхад, хІаьта тракторни бригадан учетчико дІаязъяьр 7 гектар мара яц.

Доккха кхоачамбоацар да механизатораашта юкъе социалистически яхь вІашагІ ца йоллар. Механизатораш социалистически декхараш тІаийцадац, шоаш бІаьсти де дезача балхий планаш хац. Ледара ба совхозе агитационно-массови болх а.

Совхоза кулгалхой а партийни организаци а декхарийла я бІаьстан балхацара дерригa кхоачамбоацараш сихха дІадаха а 10-ча апреле кхачалехьа лаьтта аьха даккха, аьнна совхозо тІаийца декхар кхоачашдарна беррига низ оарцагІа баккха а.

А. БОКОВ.

«ОКТЯБРА 40 ШУ» ЯХА СОВХОЗ БІАЬСТАН БАЛХАШКА КИЙЧЪЯЛАРАХ

27 марта совхоза кхашка цхьайолча моттигашка лоа уллаш дале а кхаш аха араяьлар хьалхара тракторааш.

Хьалхарча деношка баьча балхо хьахьекхар къаьстта дикача механизатории юхь.

Шоаш бу болх дика а беш сменах йоагІа норма кхоачаш а еш дІаболабир бІаьстан болх Наьсар-Кертерча отделенерча трактористаша Джандыгов Османеи, Газгиреев, Баширеи. Долакха-юртарча отделенерча тракториста Евлоев Саварбика сменах 5,8 га йоагІача 6 га оах. Кантышевски отделенерча пачхьалкхен сортови участке лаьтта оахаш, сменни нормах 4,5 га йолча 6 га оахаш къахьег Гадаборшев Макшарипа.

Кхай тІа кхо дуллаш дика къахьийгар звеноводаша Дугаев Хьажбикареи, Чубаков Батарбекеи (Кантышевски отделени).

Дукха а кІезига а пхи ди даьннад совхозе бІаьстан балхашка арабаьнна. Фу даьд цу пхе дийнахьа совхозе? Духхьал дІа ала деза, совхозо цу юкъаха де дезачунга диллача, даьр кІезига хилар. БІаьстан балхашка кхаш аха йиш йолча «ДТ-54» яхача 42 тракторааша аьхар 431 гектар лаьтта мара дац.

Из аьха 431 гектар лаьтта болх баьча деноштеи тракторааштеи дІадийкъача пхе дийнахьа цхьан тракторо аьхар дац 10 гектар лаьтта мара.

ХІанз хьожаргда вай, совхозе бІаьстан болх дикагІа дІаболабаьча Кантышевски отделенен балхага. Отделенос аха дезар 2882 га лаьтта да. БІаьстан болх болабеннача хана денз даьр 168 га бІаьстан оахами, 16 га тІа дахача шера аьхача лаьттан тІа макха баккхари да.

БІаьстан балхага арабаьлчахьа Кантышевски отделене дикагІ болх баь дийи бийсеи да 20—30 марта, нагахь санна цу дика болх баьча дийнахьа санна болх а беш лаьтта аьхача, алхха кхаш аьха яргьяц отделени 24 дийнахьа мара. Цун юкъе дагІац уж кхаш дІаде дезаш хилар.

ХІанад из иштта, дикагІа болх баьча дийнахь а селла кІезига кхаш ахар? Бахьан цаІ да. Техника дика тоаяь ца хилар, шин сменах болх вІаштІехьа баьккха ца хилар. Цхьадола нохараш хІанзалехьа нох айдеш йола подъемникаш болх ца беш да.

30 марта, бийсан, электрооборудовани ца хилар бахьан долаши, кхы ца ховш долча бахьанехи болх бе йиш йолча тракторех ахаш болх ца беш сеца лаьттар.

Цхьаболча управляющешта, шоай отделенера тракторааш фу эшаш сеца латт, аьлча, механикага я бригадирага хатта оал, бІаьстан оахам мелла даьд, аьлча, учетчикага хатта оал. Укх лакхе яздаьча тайпара жоп делар Кантышевски отделенен управляющес нов. Арашевс. Из а ца хой, фуд теш укхан ха дезар, аьнна хеталу.

Ерригача совхозе во латт хьажкІийи гидуаргийи фу кийчдар а.

ЛерттІа вІашагІъелла яц садоводчески бригада. Тхьоврехьа а лаьтта кІалхара хьалъяккха еза 15 га комсаш лаьтта кІала йоахк, йовра кхерама а я.

Наьсарен района кулгалхошеи Нохч-ГІалгІай АССР юртбоахама Министерствоси «Октябра 40 шу» яхача совхоза бІаьстан балха къаьстта уйла ца йойя, бІаьстан болх бобр кхерам болаш да холуш дола сурт.

О. БУЗУРТАНОВ.

ХІара школе—дешархой бригада

(Дешархой къахьегама бригадай республикан II-ча слетера)



30-ча марта Лермонтова цІерахча театре хьайийлар республикерча дешархой къахьегама бригадай II-гІа республикански слет.

...Іуйрийна цхьайтта сахьат даьлча кьонача къахьегамхоша хьалийзар театра йоккха зал. Слета президиуме бар дешархой къахьегама бригадай дикагІа бола членаш, ССКП Нохч-ГІалгІай обкома секретараш нн. Трофимови Фоменкои, Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель нов. Алмазов, Министрий Совета председатела заместитель нов. Дорохов, Нохч-ГІалгІай совнархоза председатель нов. Евсеенко, иштта Ставропольски краера, Кабардино-Балкарскии, Дагестанскии, Къилбасед-ХІирии республикера яьхкача делегацеи викалаш. ССКП Центральни Комитета Президиум слета сийлен президиум харжа аьнна предложени йоллаир. Цу предложенена раьза болаш массане хьал а гІайтта чІоаггІа, дІаьхдаь тІоараш техар.

Эггара хьалха слете къамаьл дир ССКП Нохч-ГІалгІай обкома хьалхарча секретара нов. Трофимовс.

— Тха хьамсара кьона доттагІий, — йоах новкъоста Трофимовс, — тхан шо вІашаькхийттад шоаи шоллагІча слете, дерригa советски халкъ, цунца цхьана вай республикера къахьегамхой а дерригa хьинар тІадахийта семилеткан хьалхарча шера план толамца кхоачашъеш болча хана. Шеко йоацаш да оаша а доаггІача тайпара из план кхоачашъеча дакъа лоацаргхилар.

ЧоагІа лоархІам болаш да Ставропольций починах дІадоладаь дешархой къахьегама бригадаш школашка вІашагІъеххилга, юрта боахаме, производстве шоай низ кхоачача тайпара къахьегаш вай школьникаш болга. Цу даькъе дикка хьокхам боалаш да вай республикерча дешархоша дІаяхача хана, къаьстта дІадахача шера даьха толамаш.

Соахка вай республике болх беш 62 дешархой бригада яр. Къаьстта дика къахьийгад Сунженски районерча Нестеровски юкъерча школан дешархоша. Шоаш доал деш хиннача «Путь к коммунизму» яхача колхоза 42 гектар лаьттан тІара хІара гектара тІара 95 центнер йоаккхаш хьажкІаш яьхай цар. Иштта дика хьокхамаш долаш къахьийгад цу районерча Ассиновски Троицкии школашкарча бригадаша а, Грозненски районерча Первомайски школан бригадо а иштта кхыча бригадаша а.

ДІахо дийцар нов. Трофимовс дІадахача шера вай республикерча къахьегамхоша даьхача доккхийча толамех лаьца, соахка вай мехка эггара хьалха пачхьалкхенна ялат дІадалара план кхоачаш а яь вай республикерча къахьегамхоша рапорт денна хилар а белгалдаькхар цо.

— Доккхий декхараш да укх шера — семилеткан хьалхарча шера, кхоачашде, аьнна республикерча къахьегамхоша тІаийцараш,— йоах нов. Трофимовс дІахо.— Уж декхараш кхоачащдеча хьинаре дакъа лаца торо йолаш да шо а, тха кьона доттагІий.

ССКП обкомои, Министрий Советои, республикан Лакхехьарча Совета Президиумои слетага дайта моаршал а дІадийшар нов. Трофимовс.

Цул тІехьагІа къамаьл дир Сунженски районерча Нестеровски юкъерча школан дешархой бригадан члено Янчевская Алевтинас.

— Диъ шу да гибридни хьажкІаш кхееш «Путь к коммунизму» яхача колхоза кхаш тІа болх беш тха бригада йола,— йоах цо.— Къаьстта дика хьокхамаш даха вІаштІехьа даьлар тха дІадахача 1958-ча шера. Доккха новкъостал дора тхона колхоза полеводаша. ДоагІача тайпара агротехнически гІулакх а деш оаха къахьегар бахьан долаш оахоша яхь лелаяьча колхоза комплексни бригадал кот довла а, хІара гектара тІара 95 центнер хьажкІаш яха а вІаштІехьа даьлар тха.

Укх шера хІара гектара тІара 100 центнер хьажкІаш яха шоаш дош деннилга а белгалдир Янчевскаяс.

Трибуна тІа воалл Наьсарен юкъерча школан дешархо Экажев А. Низткъа мара корта бІаргагац цун из трибуна тІа латтача хана, оакъда цо дика хІамах бІу беннача саго санна деча къамаьлах кхетаде хала-м дац из кІаьнк хьинар долаш волга.

— Наьсарен районерча дешархошкара салам моаршал да шуга, новкъостий,— йоах Экажевс.

ДІахо цо даь къамаьл Наьсарен районерча дешархоша укх шера шоашта тІаийцача кердача декхарашта хетадаь дар. Дешархой 11 бригада вІашагІъеллай районе, хІаьта дешархоша, шоаш доал де хьайийцача 300 гектар лаьттан хІара гектара тІара 50—60 центнерал чухьнахьа йоацаш хьажкІаш 80 центнер коартолаш яха лаьрхІад. ЦулсовгІа укх шера 5 езар килограмм кроликий дулх пачхьалкхенна дІадала лаьрхІад. Дика барцагІа баьнна из гІулакх дика дІадоладаьд хІанз районерча дешархоша, 73 нана-кроликаш хІанзехьа а вІашагІкхийттай.

— Оаха дІахьокхаргда сунженцашка тхош а дика къахьега ховш хилар,—йоах Экажева ший къамаьл йисте доаллаш.

ДІахо къамаьл даьча Грозненски № 15 йолча юкъерча школан дешархочо С. Власина дийцар городерча дешархоша школай мастерскешта деча балхий опытах лаьца а городерча цхьайолча школей дешархой бригадаша дІадахача шера юрта боахама балхашка дакъа лоацаш даьхача толамех лаьца а.

ДІахо къамаьл де дош лу вай республике дика вовзаш волча коммунистически къахьгеама участкан начальника нов. Гончаров Анатолена.

1958-ча шера а яр шу хьадоладелча денз а шоай участкан коллективо даьхача толамехи тІаийцача керцача декхарехи дийцар нов. Гончаровс.

ДІадахача шера вІашагІъелла хиннача шоай комсомольско-кагирхой лагера балхах дийцар Грозенерча № 6 йолча железнодорожни школерча дешархочо В. Черныйс. Соахка Гудермесски районерча «Джалка» яхача совхозе дика къахьийгар лагеро цул совгІа школан мастерскеш хьалъеча дакъа лаьцар иштта къахьегамца бувзам болаш хиларо Іомадаь теоретически дешар кІоаргагІа кхетаде торо хилийтар шоай, яхаш дийцар цо.

Шелковски юкъерча школан дешархочо В. Коротковс дийцар дІадахача 1958-ча шера пхи-пхи кролик кхее, аьнна шеи ший кхаь новкъосто дош денна хилар. ДоагІача тайпара цика гІулакх дир бахьан долаш 27 кролик хьал а кхеяь август бутт бовш пачхахьалкхенна уж дІа яларца тхой декхараш тІех кхоачащдир оаха аьлар но.

— ВІалла а холо йоацаш хІара дешархочун вІаштІехьа даргда шера 10 кролик кхее,— йоах Коротковс.

* * *

Шоай дешархой къахьегама бригадай балха опыт ювцаш къамаьлаш дир слете Кабардино-Балкарски республикерча Боксански юкъерча школан дешархой бригадира Гончарова Раяси Ставропольски краерча Курсовски районерча Солуно-Дмитриевски юкъерча школерча дешархой бригада бригадира Шевченко Любаси, Къилбаседа-ХІирий республикерча Камбилеевски школан дешархой бригадан бригадира Т. Тедеевси.

* * *

РСФСР просвещенен министра нов. Афанасьевс Нохч-ГІалгІай дешархой бригадай шоллагІча республикански слетага моаршал дайташ яйта теллеграмма а йийшар слете

Республикерча дешархой бригадай берригача членашка кхайкараш дир слете дакъа лоацаш хиннараша.

Слет йистейоаллаш Нохч-ГІалгІалгІай АССР-а просвещенен министра Іойийшар дІа-юха тела ЦІе байракх Нестеровски юкъерча школан бригадаи, дІа-юха тела вымпелаш Грозерча № 21 йолча школан бригадаи, № 1 йолча школа-интернатаи хьожаярах йола решени. Республикарча дикагІа йолча бригадаштеи, дикагІа болча бригадий членаштеи Просвещенен Министерствони ВЛКСМ обкомеи сийлен грамоташ а дуккха маьхе совгІаташ а делар.

Сурта тІа: республикан дешархой къахьегама бригадай слете Ставропольски краяра Л. Шевченкои (1) Кабардино-Балкарски АССР-рара Р. Гончарован (2) вай республикерча дешархошца къамаьлаш деш ба.

Эггара лоархІамегІа, эггара кертера дар

(СССР-е къахьегама овсарле лакхъяларах йола цифраши бакъдараши)

Социалистически боахама система вахара дикагІа а толашагІа а хилар хьакхьокх вай мехка юкъарча къахьегама овсарле къаьстта чІоагІа лакхъенна хиларо.

1913 шераца нийсйича 1958 шера промышленностера къахьегама овсарле 10-зза лакхъеннай, балха ди дикка лоац а луш. 1913 шера денз 1957 шерага кхаччалца США 2,28-зза мара дегІаенаяц из, Франце — 2-зза, Англе — 1,4-зза.

ДІадахача шера къахьегама овсарле лакхъелар вай берригача мехка 6 процентi гІишлош хьалъеча 9 проценти (кІор боаккхача промышленносте, чорни металлурге, цхьадолча кхыча доакъошка балха ди лоац а деш), 1940 шераца нийсйича промышленносте из дегІаенай 2,6-зза, гІишлош хьалъеча — 2,4-зза. Къахьегама овсарле лакхъяра план тІеххкхоачашъяьй массайолча союзни республикашка.

Юрта боахаме 3,8-зза дегІаенай къахьегама овсарле, революци ялале хьалхарча ханаца нийсйича. Къаьстта чІоагІа лакхъеннай из укх теххьарча шерашка. ХьалхагІа дІадахача пхе шераца (1949—1953) нийсйича укх тІеххьарча пхе шера (1954—1958) къахьегама овсарле лакхъеннай колхозашка 47 проценти совхозашка 36,5 проценти.

Лаккхара сухалаш дахар бахьан долаш промышленносте къахьегама овсарле дегІаяра гІулакха Европе дегІадаьхкача капиталистически мехкел хьалхаяьннай СССР, хІаьта США-н боарама дикка гарга а кхаьчай. 1913 шера вайцига къахьегама овсарле американскичул лохагІа яр 9-зза гарга, хІаьта хІанз 2—2,5-зза мара яц.

Къахьегама овсарле дегІаяр Іалаьмате боккха лоархІам болаш да сала сих продукци арахецара гІулакха укх лоаццача исторически хана чухь — гаргарча 15 шера чухь, дукхагІа дегІадаьхкача капиталистически мехкашта тІехьакхе, аьнна партес декхар хьалхашка оттадаь хилар бахьан долаш. ССКП XXI-гІча съездо тІаийца семилетка — вай мехка коммунистически общество хьалъярна йолча йоккхача экономически программан керттера дакъа да. «...Промышленность, юрта боахам, транспорт дегІаяра планаш чакхъяха а хьатІахулча ворхІ шера чухь строительни программа кхоачашъе а йиш яц,— аьлар новкъоста Н. С. Хрущевс съезде ше доклад еш,— шеррача социалистически воспроизводствони рузкъаш Іоадареи кертера, хьаст а къахьегамхой вахар тоадара лард а йола техникан боарам дикка лакхбарцеи **юкъарча къахьегама овсарле** лакхъярцеи мара».

СССР халкъа боахам дегІабарна йолча ворхІ шера планах оттадаьд халкъа боахама дерригача доакъошка къахьегама овсарле чІоаггІа дегІайоалаелга.

Промышленни продукци 80 процент дукхагІа арахецаргья мехка. Нагахьа санна къахьегама овсарле лакх ца а еш, продукци иззал дукхагІа яккха вай делча, 15 миллион болхлой кхы тІа балха хьаэца безаргбар. ХІаьта 7 шера чухь тІакхестаргвараш 4 миллион саг ва. Къахьегама овсарле лакхъярo план кхоачашъелга Іалашдергда.

Промышленносте болх беш болча нахах цхьан сага лаьрхІача къахьегама овсарле лакхъяла еза 45—50 процент, гІишлош хьалъеча — 60—65 процент, машиннаькъа транспорте — 34—37 процент. Алхха къахьегама овсарле лакхъярца диъ даькъах кхо дакъа дукхагІа арахецаргья промышленни продукци 1965 шера. ГІишлой-монтажни дерригa балхаш дукхагІа хургда къахьегама овсарле лакхъяларца.

ВорхІ шера йола план кхоачашйича 1965 шера СССР промышленностера къахьегама овсарлен боарам хІанз США болча къахьегама овсарлен боарамах диъ даькъах кхо дакъа лоацаш хургба.

Къахьегама овсарле лакхъергйола кертера гІулакх да технически прогресс елга. Из прогресс Іалашъергья еза-йоккха промышленность дукхагІа дегІайоалаяра чотах. «Къахьегама овсарле лакхъяро эггара хьалха дІадех,— яхаш яздаьд В. И. Ленина,— йоккхача индустрена материальни лард йоллилга: доатам, аьшк дукхагІа доаккхилга, машиностроение, химически промышленность дегІайоалаелга». Уж дерригa доакъош да ворхІ шера планах дукхагІа дегІадоаладе лаьрхІараш.

Нохч-ГІалгІай АССР халкъа боахам дегІабоалабарна йолча ворхІ шера плана проектах Нохч-ГІалгІай совнархоза промышленносте къахьегама овсарле лакхъяла еза 1965 шера, 1958 шераца нийсйича болх беш волча цхьан сага лоархІаш (предприятеш эргаяхар а лоархІаш) 47,5 процент. Цо йиш хулийтаргья кхы тІа а цаІи ахи миллиард сома маьха продукци арахеца. Мехкдаьтта доахача промышленносте къахьегама овсарле лакхлургья 53,3 процент, машиностроене — 26,7 процент, химически промышленносте — 52,4 процент. Уж декхараш кхоачащдергда дІахо йодача хана а балхашта юкъе керда техникеи технологии йоалаярца, автоматизации механизации ярца, къахьегам дикагІа вІашагІболларца, дикагІа болча болхлойи новаторийи опытах шерра пайда эцарца.

Цхьа процент — кІезига хІама я. БІоалатІа дакъа мара дац из. Цхьабакъда цхьан процентана е, кхыметтел цу цхьан процента дакъилгана а къахьегама овсарле лакхъяьчул тІехьагІа, совнагІа дукха продукци яккха йиш хулийт.

Вай СССР-е къахьегама овсарле цхьан шера **цхьа процент** лакхйича **4 миллион тонн кІор** дукхагІа баккха йиш хулийт, мехкдаьтта **800 эзар тонн** гаргга дукхагІа, кІадаш **75 миллион метр** дукхагІа арахеца.

Къахьегама овсарле **цхьа процент** лакх массаза яла **дика кийчъяь 150 эзар квартира** хьалъялла ахча кхоач пачхахьалкхенга.

Нагахьа санна мехкарча прокатни станашка болх беча болхлой къахьегама овсарле цхьа процент лакхйича е **50 эзар** автомашина, е 70 эзар трактор, е 10 эзар комбайн, е 25 эзар аьшкаш теда станокаш хьаялла совнагІа прокат даккха йиш я.

Нагахьа санна мехкарча кирпишкаш еча заводашкарча хІара болхлочо ший къахьегама овсарле **цхьа процент** лакхйича 84 квартира **йола кхо бІаь цІа** хьалдалла йола **кирпишк** совнагІа хьаергьяр.

Боккха пайда лу вай республикан предприятешка цхьа процент къахьегама овсарле лакхйича. БІаьш тоннаш мехкдаьтта а эзараш кубометраш газ а совнагІа яккха йиш я промысловикашка. НГІАССР Министрий Совета чуйоагІача предприятешка къахьегама овсарле цхьа **процент** лакхйича, 1959 ш. **3 миллион сом** гаргга мах бола продукци арахеца йиш хургья. Цу ахчах арахецаргья е **17 миллион кирпишк**, е **80 эзар пар кога бувхабу гІирс**, е **5800 маьша маІача наьха костюм**, е **11660 даьре барзкъаш**.

Къахьегама овсарле лакхъяра тІехьа къовсам лоаттабар — балха ханах мамогта пайда дукхагІа эцар да.

Нагахьа санна вай мехкарча хІара болхлочо балха тІа цхьан дийнахьа **цхьа минут ха** йоайича, шера **500 миллион сома** се хургдар вай пачхахьалкхенна. Цу ахчах хьалъе йиш я **дика тоаянь ши цІа дола 10 эзар квартира**.

Семилеткан планах мехка юрта боахамо арахецаш йоль валови продукци 1,7-зза дукхагІа хила езаш я, хІаьта болх беш бола нах тІакхетаргбац. Долче, план кхоачашъярна къахьегама овсарле лакхъе еза колхозашка шоззеи совхозашка 60 проценти.

ЛаьрхІад, колхозашка **цхьа процент** къахьегама овсарле лакхйича мехка совнагІа **50 миллион пунт ялатеи, миллион центнер дулхеи**, 9 миллион центнер гаргга **шуреи** лургйолаш хилар.

Къахьегама овсарле лакхъяла еза юрта боахама продукци дикагІа хилийтарца: культурай хьувкъам лакхбаларца, хьайбай боахам шербарца а продукци аласамъяккхарца а, юртбоахама производстве эргаяьккха тоаярца, механизации электрификации шеръярца, дІахо йодача хана культурай сорташ тоадарца а пайда дукхагІа баргболаш дІае езача дІаерца а, колхозашка къахьегам вІашагІболлара а цунах мах телара а гІулакх овлангара денз тоадарца.

Тха материалий лерах

МагІалбикани Назрановскии районашка почтан балхах «Сердало» газета тІа рейдови бригадас язъяьча материалашта укх тайпара жоп лу связа Управленен начальнико новкъоста Мельниченкос.

МагІалбика района Советское яхача юрта хІанз почтальон оттаваьв, цунца хІанз наха почта лертІа дІа а кхухь.

«Крестьянка» яхача журнала хьалхара номер Яндиевана ший ханнахьа дІаеннаяц. Почтальоно совхоза секретарага дІаенна хиннай из.

Ахильгова яхачунга дена письмо почтальоно, цун воша ва яхача сагага дІа а денна, ханнахьа дІа ца кхоачаш дисад. ЦунагІ почтальона бехк баьб.

Йоккхача Ачалкхе дукха нах бахаш хиларах керда почтан отделени юлларгья хІанз укх сахьате почтальон оттаваьв цига а.

СурхотІа почта кхахьар лер тІа доаладаьд. Иштта лер тІа доаладаьд Наьсарен района Аьлти юрта, ГІаьзе-юрта, Эккаж-кьонти юрта почта кхахьар а.

СурхотІа йодача электролинех радиосаьрг буллалга юхасецадаьд совхоза бехках.

МагІалбикерча района Долакоа радиоточкаш яхкар 50 процент мара кхоачашдаьдац бувзама конторан низаца, хІаьта юхе йиса ахаш ца йохкаш йисай дІаяхийта материал ца хиларах.

ХІанз укх сахьате Наьсарен районе радиофикаци еш болх беш бригада я ГІаьзе-юртеи Эккаж-кьонги юртеи Іаьлий юртеи.

МагІалбикерча района эшаш йола материалаш къоастаьй.

Газета тІа араьяннача материала даьча хоамех тохкам а баь, цутІа белгалъяьхха хиннача Наьсарен а МагІалбикан а районi связа конторий балха кхоачамбоацараш дІадахарна дезар оттадаьд.

Доазол дехьара

Румынен юрта боахаме наьха хьакъ даарах юхедисаьраш дӀадахарах дола Указ

БУХАРЕСТ, 29 марта. (ТАСС). Румынен Халкъа Республикан Сийлахь-йоккхача национальни собранен президиума хадданза къахьегача ахархой материальнии культурнии хьал лакхде а социализм хьалъяра гӀулакх дегӀадоаладе а лерхӀаш юрта боахаме саго сага хьакъ даара масса йолча формаех юхедисаьраш дӀадахарах дола Указ арадаьккхад.

Указа тӀа белгалдоах, халкъа Ӏаьдал эттача шерашка юрта боахаме а румынски халкъа вахара чухь а доккхий революционни хувцамаш хилар.

Румынски болхлой партен хьехама тӀехьа а этта, къахьега ахархой тешаме а хььда а юрта боахам социалистически новкъа боаккхаш болабеннаб. Таханарча дийнахьа 3600 эзар болча ахархой дезалех 2 миллион совгӀа бола дезал коллективни юрта боахамаштеи юртбоахама товариществаштеи юкъе бахаб. Паччахьалкхен социалистически секторца цхьана 8400 эзар гектар совгӀа лаьтта лоац цар, е мехка юрта боахама дерригача лаьттах 60 процент совгӀа лаьтта. Мехка ерригача областашка юрта боахам социалистически новкъа хувцаш бола болам шерра дӀабаьржаб. Овлан тӀара хувцалу юртара социально-экономически гӀулакхаш, юрт ше, къахьегача ахархой вахар.

Указа тӀа белгалдоах, паччахьалкхено хӀанзарча тракторашцеи юртбоахама машинашцеи юрта боахам Ӏалашбаь хилар, цу гӀулакха алхха 1956 шера денз 1960 шерага кхаччалца йолча хана 11 миллиард лей ахча дӀа а дохийташ.

Паччахьалкхен юрта боахамашта 1959 шера кхы тӀа а 9150 трактор (15 говра низ болча трактора, лоархӀам болаш) 4700 комбайн, 6200 селка, кхыйола машинаш лургъя. Цар чӀоагӀа айергья юрта боахама ю механизаци. 1960 шера тракторни парк 58 эзар условни тракторга дӀакхоачаргья.

Паччахьалкхено кийч а баьб, кийчбеш а ба дукха агрономаш, зоотехникаш, кхыбола юрта боахама специалисташ.

Юрта боахам социалистически новкъа боаккхаш къахьегача ахархой социалистически кхетам а чӀоагӀлу шоайи дерригача халкъеи ираз бахьан къовсам лоаттабе низ а уйла а лакхлу.

Цхьабакъда, юрта боахами ахархой сакхетами иштта чехка социалистически новкъа боалл ашехьа а, дуккхача юрташка хӀанз а долаш да капиталистически кулацки элементаша леладу издольщина, арендах лаьтта телар, лаьттанца болх бе маьхах нах увттабар санна долъ къаьнара производственни гӀулакхаш.

Хадданза къахьегача ахархой материальнии культурнии вахар а социализм хьалъяра гӀулакх а лакхде лерхӀаш юрта боахаме саго сага хьакъ даарах юхедисаьраш дӀадаха Румынен Халкъа Республикан Сийлахьйоккхача национальни собранен президиумо соцам баьб издольщина а арендах лаьтта телилга а, хӀаьта иштта юрта боахаме саго сага хьакъ дуаш мел дола гӀулакхаш а ца лелалайта. Алхха шоай дезалца болх беш лелалургдолчул совгӀа лаьтташ долча кулакехи, хӀаьта иштта шоай лаьтташ тӀа шоаш болх а ца беш, кхыча наькъаца бахача нахахи лаьца да из. Шоай лаьтта шоаш болх а беш, цкъаза цхьадола балхаш шоай ханнахьа чакхдахар дукха массехк дийнахьа ахархошкара новкъостал дехача середнякех лаьца дац из.

Арендах дӀадала а нах оттабаь болх байта а йиш йоацача лаьтташ тӀа болх белга Ӏалащдара духьа уж лаьтташ коллективни юрта боахамашка е кхыча социалистически юртбоахама организацешка дӀалу.

Тибете хиннача мятежах бу хоам

ПЕКИН, 28 марта. (ТАСС). Синьхуа Агентствос хьахойт:

Тибетера моттигера правительствои реакционераша хьалхле лелаераши тибетски халкъ раьза доаццашехьа а шоай мехка тийша болх а баь, империализмаца дийца а дийца, бандитски мятежни элементаш гул а яь 19 марта бийсанна Лхасе латтача Халкъ-мукъален армен гарнизонах шоай болча тӀема низаца летаб. Тибете квартирашка латтача Халкъ-мукъален армен частеша шоашка приказ хьаккхасчашехьа а мятеж йохайир, хӀаьта 22 марта геттара бохабаь дӀа а баьхар Лхас яхача городера мятежникаш. ХӀанз тха эскар Тибетерча тайп-тайпарча патриотически уйлаш йолча духовенственнии гражданскийи наха новкъостал а деш Тибета кхыйола районаш мятежникех цӀенъеш да.

Мексикерча машиннаькъахоша шоаш лоаттабу къовсам дӀахо хьу

МЕХИКО, 29-ча марта (корр. ТАСС). ТӀема частеш а штрейкбрехери услугаш а тӀехьа низаш дарнеи тоӀабарнеи ший мел йола торонаш тӀа а яхийта болхлойи гӀулакхерча наьхеи забастовка йохаяьй Тихоокеански машиннаькъа дирекцес. ДӀабаьхача болхлошта меттел балха хьайийца штрейкбрехераши машиннаькъа станцеши лораю полицеси эскарои. ТӀемахоша лора а еш дӀаюха ух поездаш а.

Забастовка яьча кхыча Мексиканскии «Терминаль де Веракрус» яхачеи шин машиннаькъа болхлошта еш йола репрессеш дӀахо хьош я, забастовка хьоаяьрий гӀулакх суде тӀолла дувца, аьнна Мексикан генеральни прокуроро приказ деннад, яхаш хоам бу газеташа. Моттигерча Ӏаьдалга указани еннай забастовка хьоаяьраш лувца аьнна. Дукха болхлой балхара дӀабоахаш латт. Цу шинна наькъаш тӀа балха хиннарех 6 эзар болхло дӀаваьккхав яхаш хоам бу «Эль насиональ» яхача газето. Забастовкаш хьоаяьча профсоюзий кулгалхошта а тӀакхувш да Ӏаьдал.

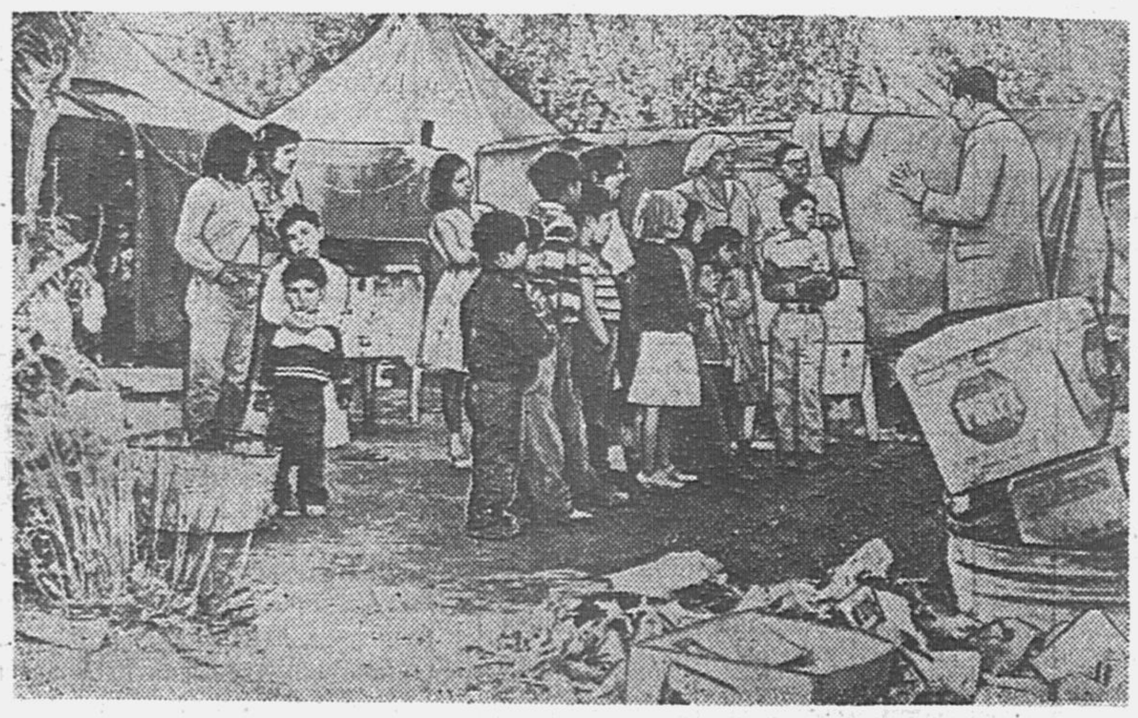
Мексикански къахьегамхоша масса а оагӀорахьара новкъосталаш ду забастовкаш хьоаяьрашта. Юкъъюкъе забастовкаш ю «Къаман машиннаькъа» тӀарча болхлоша, хӀаьта шоаш дийхар хьадаккхарна укх деношка котало а яьккхай цар.

Забастовка хьоаяьраша яхар ца дойя берригача цу новкъа а забастовкаш хьовргья, яхаш белгалдоаккх «Эль универсал» яхача газето.

Мексиканскии, Тихоокеанскии. «Терминаль де Веракрус» яхачеи машиннаькъа болхлой тӀулакхаш долчча тайпара хьаллоацаш «Къаман машиннаькъа» болхлой болгах лаьца столицерча машиннаькъа профсоюзий 4 организацей кулгалхоша даьча кхайкаралла кепа техай мексикански газеташа.

Чехословаки мукъаьккха 14 шу дизад

ПРАГА, 30 марта. (ТАСС). Нитра яхача городе (Словакия) хилар Словакен Коммунистически партен областной а городской а комитетийи национальни фронтеи къахьегамхой викалийи советски эскаро немецки захватчикех город мукъаьккха 14 шу дизара хетаяь заседани. Заседане хиннараша хьахьекхар Чехословакенеи Советски Союзаи юкъера доттагӀал чӀоагӀа хилар.



Американ ВӀашагӀкхийтта Штаташ. Юрта боахамера балхаш де аьнна Неваду яхача штате баьхка хинна лелаш бола болхлой Ӏалаьмате халача хьала тӀа бисар. Ялаташ чуэца ха хинняц, хӀаьта вож дола балхаш доацаш а дз.

Сурта тӀа: 14 бер долаш волча Сантоса Лапоса дезалашца къамаьл деш ва газега болхло. Фермергара юхалург ийцача чаьтара кӀал бах уж дезал.

Ассошиэйтед Пресса сурт.

Художественни самодеятельноста республикански смотр чакхъяьлар



Сурта тӀа: Нохч-ГӀалгӀай республикан юртий районашкара вӀашагӀкхийтта маьхкарий группа Нохч-ГӀалгӀай маьхкарий халхар деш йоалл.

Р. Дика сурт.

Кхаь дийнахьа Ӏурра денз бийса яххалца ца соцаш Грознерча Ленина цӀерахча культуран ЦӀагӀа хьахозаш дар гӀалгӀай, нохчий, эрсий кхы дуккхача къамий иллеш, ашараш, музыка, деш дар халхараш.

Чакхъяьлар республикански художественни самодеятельноста смотр. Шоай говзал сцена тӀара хьахьэкхар болхлоша, колхозникаша, хьехархоша, лораша, инженераша, студенташа.

ЧӀоагӀа раьза хилар гулбеннараш Наьсарен районерча художественни самодеятельноста коллективо хьахьэкхача номераштa. Дика яр МагӀалбика, Первомайски, иштта кхыча районашкарча коллективай выступленеш.

Смотр чакхйоалача кхоалагӀча дийнахьа сайрийна Лермонтова цӀерахча театре дика-дикагӀа йола номераш хьакъоаста а яь заключительни концерт оттадир.

Концерт доладелар Ленинеи Кировеи цӀерахча культуран ЦӀенойи Клары Цеткин артелеи коллективаша даьккхача «Партия наш рулевой» яхача иллеца. ЛадийгӀараша раьза хинна тӀаийцар Ленина цӀерахча культуран ЦӀен хоро яьккха «Амурские волны» яха вальс. ЦаӀ сцена тӀара дӀаваьлча шоллагӀа вар хьаотташ тайп-тайпара сакъердаме номераш хьахьокх смотре дакъа лоацараша. Эрсий иллеш хувцалу Нохч-ГӀалгӀай халхарца. Цецваллал хоза, тайжа Нохч-ГӀалгӀай халхар ду юрта районашкарча маьхкарийи кагирхойи вӀашагӀкхийттача группо. Ӏам тӀа лела боабашкаш санна тайжа халхар деча маьхкараштa хьалхашка дӀаухаш гӀовталий Ӏамараш а йолаш сийначa ша тӀа яьнна маркъилгаш санна кога бухьар а бувлаш кхест кагий нах.

ЦаӀ шоллагӀчул дикагӀа, сакъердамегӀа йолаш дукха номераш хьахьекхар сайрийна 7 сахьат даьлча денз геттара бийса яххалца хиннача концерте дакъа лаьцараша. БӀархьийжараша раьза хинна тӀаийцар педучилищен студента Солтагиреевс йийша ше язъяь «Советски байрахх» яха, педагогически института студенткас Даурбековас йийша ше язъяь «Эрсий новкъостага» яха стихотворенеш. Дика дар Зинченкос (пединститут) даьккха «Дайра сона чӀагарг додаш» яха, Долакоарча (МагӀалбика район) культуран ЦӀен хоро даьха иллеши, иштта кхыйола номераши. Дагар яь а йийца а варгвац концерте хьахьекхача номери козал, цар чулоацам. Зале баьгӀараша массехк минута тӀоараш деттарца белгалдаьккхар Нохч-ГӀалгӀай педагогически институтерча маьхкарашеи кагийча нахеи оттадаь Нохч-ГӀалгӀай халхар. Дог гӀоздоал, сапаргӀата доал цу йоккхача сцена тӀа цар халхар оттадича.

Сакъердаме я Наурски района культуран ЦӀен хоро йоаха частушкаш; «Красный молот» завода культуран ЦӀен коллективо, машиннаькъа клуба кагирхой ансамбло оттаяь литературно-музыкальни монтаж.

«Нохч-ГӀалгӀай къам СССР вежарий къамий дезала юкъе» яха постановка оттайир Грознерча Ленина цӀерахча культуран ЦӀен халхара групп.

Гулбеннараша чӀоагӀа тӀоараш тох Нохч-ГӀалгӀай маьхкарий сцена тӀа гучабаьлча. Цар ду маьхкарий халхар. Ала дезаш да укх тӀехьарча хана нохч-гӀалгӀай маьхкараша художественни самодеятельносте дикагӀа дакъа лоацилга.

Дика а говза а халха бовла ховш а кхыйола номераш хьахьокха ховш а дукха ба вай республике нохч-гӀалгӀай кагирхой. Художественни самодеятельносте дикагӀа дакъа лаца деза цар.

М. АХРИЕВ.



Сурта тӀа: смотре дакъа лоацаш хинна Наьсарен районера халхархой го боаха гӀалгӀай халхар деш боахк.

Р. Дика сурт.

Грозне бӀаь дийнахьа хиннача тӀемаех дола керда документаш

Нохч-ГӀалгӀай книжни издательствос арахийцад «Грозне бӀаь дийнахьа хинна тӀемаш» яха сборник. Сборника тӀа я «Из дар 1918 шера» яха исторически Ӏилмай кандидата Е. Киреевс язъяь статья.

Нохч-ГӀалгӀайчен къахьегамхоша бичераховцашца лоаттабаьча тӀемах лаьца дувц авторо ший статья тӀа. Сийлахь-воккхача революционера, нохчи къеча наьха баьччан Шерипов Асланбека вахарийи цо леладаь гӀулакхаши дувцаш 'я Х. Исмаиловс язъяь статья.

Кхы дуккха я сборника тӀа сакъердаме материалаш. Дуккхача тиражах арадаьннад керда документаш тӀадола сборник.

Ю. ОЛЬГИН.

Тоабе беза ферман болх

Сунженски районерча XIX-ча партсъезда цӀерахча колхоза нэв. Кулаковс кулгалдеча шурий-товарни ферме во латт кагий хьайбаш дебаделга. Март бетта 10 дийнахьа 16 Ӏасилг деннад цига гийгаштеи шергаштеи лазараш а хулаш. Тамаш е мегаргдолаш хӀама да цу дайнача Ӏаьсех шиннена мара дарба де дага ца дехалга. Уж шаккъе а деннад. Уж дайнад царна хан-ханахьа гӀулакх ца дар бахьан долаш. Ӏаьсаша хий мелаш йола ведраши поилкаши дӀайхача хица цӀенъяц, дӀахьокхалехьа шура а йӀоахъяц. Цул совгӀа хан-ханахьа коа тӀа ара а дахац уж.

Цу ферманна тӀачӀоагӀваь ва Стаценко Даниил—ветеринарни фельдшер. Бакъда, чехкагӀа ди сайранга додадалар яхаш мара, кхы балхаца уйла йолаш вац из.

Колхоза правлени хьайбаш дебаде гӀерт, хьайбаш леладераша царна башха доал дац. Тоабе беза фермерча болхлоша шоай болх.

А. ЗИМАРИН.

Спорт

27—30-ча марта Нохч-ГӀалгӀай педагогически институте 1959-ча шера кӀалкхетаргах вӀашагӀлатача хьалхле яккха къовсам лоаттабеш хиннаб республикера кагирхой.

Цу кхаь дийнахьа хиннача къовсаме шоай дозалга хьежжа кот а бейлар Тарамов Лаьча (Сунженски район), Эстоев Д. (Назрановски район), «Спартак» яхача обществон викал Салгиреев, Айдамиров (Сунженски район), иштта кхыбараш.

Классически хьисапе вӀашагӀлатарах НГӀАССР-а чемпион хилар Шахмурзиев (Гудермесски район) Смирной («Труд«), Садыков (Гудермесски район), Козырьи Гажаеви («Труд»), Герзалиев (Гудермесски район), Куксун («Буревестник»), Албогачиев (Сунженски район).

Общекомандни хьалхле яьккхар цу къовсаме Сунженски районерча командас, шоаллагӀча метте хилар «Спартак» яха общество.

Классически хьисапе хиннача къовсаме хьалхле яьккхар Гудермесски районерча командас, шоллагӀча метте хилар «Буревестник» яха команда.

Б. УЖАХОВ,
состязанен керттера судья.

Лицевой чота тӀара вкладаш

Грознерча вагонникаша дӀадоладаь гӀулакх хьал а лаьца семилеткан фондах йола шоай лицевой счеташ хьайийлай Гудермесерча машиннаькъахоша.

Керда шу доладенначa хана денз планал совгӀа 353 поезд вӀашагӀъеллай Гудермесерча составителаша. Нормал совгӀа 198 эзар тонн дозалда из. Иззал мухь дӀабахьа езаргья 50 поезд. Цу гӀулакхо 112 эзар сома пайда белар. Из пайда Гудермесски составителий лицевой счета тӀа а бахар.

Дика къахьегарца белгалбаьлар составителаш Борискин, Скуровский, Карнаухов, иштта кхыбараш. Цар хӀаране счета тӀа 16—18 эзар сом да.

С. ВОРОНИН

Автобусаш расписанех лелац

ЧӀоагӀа во латт Первомайски районе автобусаш лелара гӀулакх. Районни центра гаьнагӀа ядача юрташка: Мужеча, Олкама, ДаьттагӀа автобусаш лелаш ца хилар-м дувца а дезацар, хӀана аьлча наькъаш а башха дика дац цу юрташка долхараш. Бакъда райцентре, Первомайске масса хана а машинаш лела йиш йолаши лелаши никъ ба. ХӀаьта а оттаьча расписанега хьежжа автобусаши грузотаксеши лелалга вӀашагӀдолла вӀаштӀехьа-м далац цига. ДукхагӀа йолча хана е автобус ца иоагӀаш юс, е шийи ханнахьа хьал ца кхоачаш, 1—2 сахьат тӀехьа юсаш моттигаш нийслу.

Цу гӀулакхага хьажа а бахача наьха йизза йоакхо е а декхарийла ба Первомайски райисполкома хьалхле лелаераши Сунженски АТХ-а кулгалхойи.

Ю. АКИЕВ.

Спортивни обществай конференци

Укх деношка Первомайски района спортеи балхахи района спортивни цели учредительни конференци хилар. Конференце физкультурани спорта балхахи района спортивни обществай союза организацей декхарехи долча дешах лаьца доклад йир комсомола райкома секретара нов. Мякиевс. Обществона хьалхле лелаю органаш харжара дош а дийцар цига.

Докладчико а къамаьлаш даьраша а белгалдир района спорта балха юкъера дуккха кхоачамбоацараши, дӀахо физкультурани спортеи болх тоабарах дола наькъаши, хӀаьта цу дешаех шерра решени а тӀаийцар.

С. ДУДАРЕВ.

„Сердало" газета редакцега

«Сердало» газетага гӀолла цӀеначa дега тӀара баркал алар дех аз мехкдаьттан промышленносте баьчалла къахьегама ЦӀеча Байракха орден ялар бахьан долаш сона ловца мел баьккхача организацешта, коллективашта, новкъосташта.

Сона вахачеи къахьегачеи хьехархой хиннача Коммунистически партенеи советски халкъаи баькхарг лоархӀ аз из ловца.

И. АЛМАЗОВ.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

Кхерамеча наькъа тӀа я Турци

Дукха ха йоацаш Анкара яхача Турце столице кулгаш а яздаь чӀоагӀбир америкацийи туркийи шин паччахьалкхенна юкъера тӀема барт. Цунна кулгаш яздале хьалххагӀа «Нью-Йорк таймс» яхача газета корреспондент волча Уолца хоам бора Анкарера, американски управляеми снарядаши ракеташи Турце дӀатаръергйола моттигаш белгалъю цу кердача пакта тӀа, хӀаьта Анкарерча правительствос цу тайпарча герзашта эша базаш дӀаяла ше раьза хилар, дӀа а кхайкадаьд яхаш. «Хавадис» яхача стамбульски газето хоам бора, цу шинна а оагӀорахьара баьча бартах Турце эскар гаьнна етталуча ракеташца кийчдергдолаш да, яхаш.

Вешта аьлча, Турцена кхы а дукхагӀа милитаризаци е а Юхерчеи Юкъерчеи Малхбоалехьара американски тӀема база цунах е а лаьрхӀа ба америко-турецки барт. Турци цу хьала тӀа кхоачаяьй цунна доал деш долча гӀозараша тӀом сецача денз хьайолча хана лелаеча политико.

НАТО-и Багдадски пакти санна йолча агрессивни тӀема блокашта юкъе дакъалоацаш йола Турци сихъенна герза кийчлуш я моцагӀа денз. Франс Пресс яхача агентствос беча хоамах, хӀанз цун я 22 гӀашлой дивизи, 6 танковой бригада, хӀаьта иштта 400 эзар салтеи эпсари юкъе а волаш дошлой бригадаши. «НАТО-на» чуйоагӀача паччахьалкхенех цхьаккха а яц,— яхаш язду «Ени Гюн» яхача турецки газето,— Турце миссел доккха эскар долаш». Цу эскара бокъонца доал деш ба 3 эзар совгӀа американски тӀема советникаш. Турце да НАТО-н къулбехьен-европейски группировкана юкъе долхаш дола США-н эскараш а. Белгалдергда вай, американски тӀемахой колонне шоаш болаш санна Турце лелаш хилар: турецки юстицен министра деча тешалах 1954 шера денз 1958 шерага кхаччалца 252 боккха уголовни бехктокхам болаш дола зулам даьд Турце американски тӀемахоша.

Турце шерра дегӀаденад тӀемастратегически строительство хьалъелга. «Нью-Йорк геральд трибюн» яхача газето баьча хоамах, НАТО-на кара йолаш цхьайтта авиационни база я мехка. Царех цаӀ — мехка къулбехьенгахьа улла Адан яхар, дӀадахача шера аьхки американски эскараш Ливане дӀаухийтача хана пайда эцаш яр. Ӏаьржача форда берда йисте гӀолла хьалъеш латт дуккха тӀема базаш.

Турцен дукхагӀа дола къаман рузкъа из тӀема кийчъяларга дӀадода. Масала, 1958—59 финансови шера оттаьча мехка бюджета тӀа тӀема гӀирсашта 944,8 млн. турецки лир хьожадаьд, юрта боахам дегӀабоалабара 134,9-и промышленность дегӀайоалаяра 22,3-и млн. лир мара ца хьожадаьча.

Милитаризацено даькъазача ден тӀа оттаду мехка чура хьал. 16 эзар туркий юрта хӀанз а школаш яц. Меджлиса заседане Фейзмоглу яхача профессоро даьча къамаьлах, школе аха торо йоацаш миллион гаргга туркий бераш да.

Дукха хана денз эшалуш хьадоагӀа туркий халкъа вахар. Торговле министерствон бюллетенашка хьежача Турцера вахара хьал тӀом хьалехьа хьалхагӀа хиннчул 523 процент дезденнад. Алхха 1958 шера дезденнад из Стамбуле 35 проценти Анкаре 50 процентаи.

ХӀамашта сихха маьхаш тӀадетталуш хиларо, хӀама эца торо йоацаш бахархой кӀалбиса хиларо сихха зӀамигъеш латт Турцен чухьара рынок, вахара эшаш долча экономикан доакъой балхаш соцаду, дукхах нах хьабе болх боацача кхоачабу.

Дукха ха йоацаш Измире хиннача пресс-конференце Эгейски районерча промышленни палатан председатель волча Кибара аьлар, 1929—33 шерашка денз хьа мел хиннача кризисел йоккхагӀа я мехкарча текстильни промышленносте хулаш латта кризис, аьнна. Туркий газеташа яздечох хӀанз дӀакъовлара кхерам болаш я 70 процент гаргга йола Стамбулера текстильни предприятеш.

Турцен экономически хьал талхаш доагӀа мохк тӀа-тӀа дукхагӀа кхыча мехкашкарча, керттерча даькъе американски монополешта дӀакърабодаш латташ хилар бахьан долаш. Кхыча мехкий Турцега доаххка декхараш астрономически цифрага — 13 млрд. лирага дӀакхаьчад; доазол арахьа доккхача товарах хьайийцеча ахчах 42 процент декхарашта хьалхара дӀател мехко.

Укх тӀеххьарча 10 шера «экономически технически новкъостал» ду олха яхаш 800 млн. доллар (2,26 млрд. лир) деннад США-с Турцена. ХӀаьта Турце ше тӀема кийчо еш дӀадахийтад 8 млрд. лир. Американски «новкъостало» бокъонца деш дола гӀулакх дика хьахьокх дукха ха йоацаш Турцена юхалург деннача 234 млн. долларо. Цу ахчах 70 процент мичча бесса а тӀема гӀулакхага, дӀадохийтаргда.

Цул совнагӀа, ВӀашагӀкхийттача Штаташа долларашца «новкъостал» ду американски капитал туркий экономиканна кӀоарга юкъеяхийтар духьа. Къаьстта дукхагӀа дакъалоац цу гӀулакхаца США-н мехкдаьттан паччахьаша.

20 совгӀа США-ра мехкдаьттан компани я хӀанз Турце лаьттара мехкдаьтта лохаш. «Пан американ лэнд ойл» яхача американски компанена еннай туркашкахьа дукхагӀа мехкдаьтта доаллача моттигех 1 миллион акр хиллал концесси. Иоккха концесси я «Мобил ойл оф Африка» яхача компанега из промышленни мехкдаьтта даккха йоланнай Адан яхача районе.

Туркий экономикана чӀоагӀа зе ду американски монополеша Турцех хьоарчадаь нийсхо йоаца хувцараш даро. Масала США-на доагӀача даькъа 70 процент кхоач туркаша доазол арахьа доххача хром еча рудах, цхьабакъда Нью-Йоркерча биржера цун мах, низткъа марз из хьаяьккхарга дӀабаха мах а метта ца отташ, селла лохдаьд цун маьхаш.

Турцера нах раьза бац доал деча гӀозарий политикана, оппозицеш вӀашагӀъехка уйла я цар. Ӏаьдало царна духьела низаш тӀа-тӀа чӀоагӀагӀа ду хӀанз. 1954 шерагара денз 1958 шерага кхаччалца йолча хана набахта веллав 238 журналист. Цхьабакъда цу тайпарча Ӏазапашца юхатохалургбац доал деча гӀозарашка мехка къаман хьашташ телхадара духьалара нах. Къаьстта чӀоагӀа раьза бац турецки къахьегамхой кхел яхаш долча американски «новкъостла». «Массаза а новкъостал дехаш кхыча мехкашка вай дӀакхувдадеча кулго тешал ду, вай харц а кхерамеча а наькъа тӀа хилара,— яхаш яздора «Ени Гюн» яхача газето дукха ха йоацаш. — Эггара хьалха воашта новкъостал деза вай, американцашкара новкъостал хиларга ца а хьежаш».

ТӀа-тӀа дукхагӀа хулаш латт американо-турецки тӀема барта духьалара нах. Сакхетам чу болча Турцерча наха хов, цу барто дукхагӀа реакционни а тӀом безаш а долча США-н гӀозарий тийшача балхана мохк юкъебахьар кхерам болга.

ХӀанз Турцес лаьца арахьарча политикан никъ тарлац цун къаман хьаштащцеи Юхерчеи Юкъерчеи Малхбоалехьарча Машара гӀулакхацеи.

Вл. Ли.

Тахан кинотеатрашка

Челюскинций цӀерахча кинотеатре
Йоккха зал — «Киевлянка»,
1-ая серия
Долалу: 10, 12, 2, 4, 6, 8, 10.
№ 1 йола зӀамига зал — «Пламенные годы».
Долалу: 8.30, 10.30, 12.30, 2.30, 4.30, 6.30, 8.30, 10.30.
№ 2 йола зӀамига зал—«Орел 101».
Долалу: 9, 11, 1, 3, 5, 7, 9.
№ 3 йола зӀамига зал — «Два бойца».
Долалу: 9.15, 1.15, 5.15, 8.15.
«Скрытое настроение».
Долалу: 11.15, 3.15, 10.15:
«Родина» яхача кинотеатре
«Кочубей». Долалу: 9, 2.35, 6.15.
«Тайна острова». Долалу: 11, 4.35, 8.15.
«18 год» 2 серия. Долалу: 17.40, 9.50.

РЕДАКЦЕН АДРЕС: г. Грозный, Сталина улица, 23. ТЕЛЕФОНАШ: Редактора — 2-41-23, редактора зам. — 2-07-01, бехктокхама секретара — 2-25-72, коррекрторске — 2-30-91, партийни вахареи экономикани отделий 2-25-72.

СФ00293. 1918 шерарча 11-ча августа цӀерах йола типографи, НГӀАССР г. Грозный, Революцен проспект, 30/3. Заказ № 1998.